

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допускається до захисту
Зав. кафедри міжнародних економічних відносин
І.М. Грабинський
«_____» _____ 2022 р.

МАРИНЧЕНКО ДАНИЛО ДМИТРОВИЧ

**СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ
ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Магістерська робота

Спеціальність 292 – Міжнародні економічні відносини (освітньо-професійна
програма – «Міжнародний менеджмент»)

Науковий керівник:
професор кафедри міжнародних економічних відносин
Грабинський Ігор Михайлович

Львів – 2022

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин

Пояснювальна записка

до магістерської роботи

магістр, напрям підготовки 292 – міжнародні економічні відносини
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: Стратегія формування та реалізації спільної торгівельної
політики Європейського Союзу

Виконав: студент 2 курсу, групи
МВЕ-21М

напряму підготовки

292 – міжнародні економічні
відносини

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Маринченко Д.Д.

(прізвище та ініціали)

Керівник Грабинський І.М.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Федунь Ю.Б.

(прізвище та ініціали)

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА
ФРАНКА**

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних економічних відносин

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

(шифр і назва)

Напрямок підготовки 292 Міжнародні економічні відносини

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин**

проф. Грабинський І.М.

“ _____ ” _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Маринченку Данилу Дмитровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Стратегія формування та реалізації спільної торгівельної політики Європейського Союзу

керівник роботи Грабинський Ігор Михайлович, доктор економічних наук, професор
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені Вченою радою факультету від “15” червня 2022 року №12

2. Строк подання студентом роботи 09.12.2022р.

3. Вихідні дані до роботи Баймуратов М.О. «Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами»; Ковальчук А.І. Торгівля України і Європейського Союзу. Ефективна економіка; Решота О.А. Європейський союз: історичні, правові та інституційні основи

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Дослідити та охарактеризувати стратегію формування та реалізації спільної торгівельної політики Європейського Союзу;

2. Розглянути формування та тенденції розвитку спільної торговельної політики ЄС; 3. Оцінити економічні наслідки вступу країни до торгово - економічних інтеграційних об'єднань; 4. Проаналізувати стратегічні напрямки інтеграції України у світове господарство; 5. Дослідити особливості торговельної політики країн Європейського Союзу.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Робота містить 4 графіки (рисуноків), виконаних автором на основі власних
опрацювань

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	Грабинський І.М.		
2.	Грабинський І.М.		
3.	Грабинський І.М.		

7. Дата видачі завдання 9 жовтня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Написання 1-го розділу роботи	05.09.2022	
2.	Написання 2-го розділу роботи	05.10.2022	
3.	Написання 3-го розділу роботи	04.11.2022	
4.	Написання вступу і висновків до роботи	15.11.2022	
5.	Здача готової роботи на кафедрі	21.11.2022	
6.	Попередній захист на кафедрі	29.11.2022	
7.	Перевірка відповідності оформлення роботи встановленим вимогам	01-05.12.2022	
8.	Подання завершеної опалітуреної роботи до Державної екзаменаційної комісії	09.12.2022	

Студент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	6
1.1 Торгівельна політика: суть та форми	6
1.2 Становлення торгово - економічних об'єднань	13
1.3 Формування та тенденції розвитку спільної торговельної політики ЄС...22	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	28
2.1 Економічні наслідки вступу країни до торгово - економічних інтеграційних об'єднань	28
2.2 Зовнішні чинники та внутрішні передумови економічної інтеграції України на ринок ЄС	36
2.3 Стратегічні напрямки інтеграції України у світове господарство	45
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	56
3.1 Перспективи модернізації торговельної політики Європейського Союзу.....	56
3.2 Особливості торговельної політики країн Європейського Союзу	61
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

Актуальність теми. Спільна торговельна політика спрямована на регулювання зовнішніх відносин ЄС. Її мета – сприяти позитивним структурним змінам в економіці ЄС, соціальному розвитку та реалізації головних цілей ЄС. Формування спільної торговельної політики відбувалося поступово, починаючи зі створення країнами-членами ЄС митного союзу. На цьому етапі були певні побоювання щодо самоізоляції інтеграційної групи. Проте митний союз дав поштовх до швидкого розвитку торгівлі всередині ЄС і допоміг зробити його найбільшим імпортером та експортером у світі.

Трансформація митного союзу, перехід до спільного ринку, а згодом до економічного та валютного союзу привели до вдосконалення єдиної торгової політики, яка передбачала не лише вільне переміщення товарів на внутрішньому ринку незалежно від походження та без контролю на внутрішньому ринку, кордонів, а й формування та розвиток спільної торговельної політики щодо третіх країн.

Торговельну політику можна визначити як сукупність переговорів, впровадження, перегляду, захисту та оновлення торгового законодавства, інститутів, практики міжнародного обміну товарами, послугами, технологіями, людьми. Торгова політика створює передумови для сприяння торгівлі та реалізації торговельних відносин.

Концепція єдиної торговельної політики ЄС з'явилася в Договорі 1957 року про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС), також відомому як Римський договір. Єдина торгова політика фактично є політикою Співтовариства у сфері регулювання зовнішньої торгівлі.

Мета єдиної торговельної політики Співтовариства закріплена в статті 131 Договору і спрямована на сприяння гармонійному розвитку світової торгівлі, поступовому скасуванню обмежень у міжнародній торгівлі та зниженні митних бар'єрів.

Торговельна політика світу (в тому числі ЄС) спрямована на захист національних товаровиробників, посилення їх конкурентоспроможності на міжнародній арені та лібералізацію зовнішньоторговельних зв'язків загалом.

Мета дослідження – дослідити та охарактеризувати стратегію формування та реалізації спільної торгівельної політики Європейського Союзу.

Відповідно до поставленої мети, необхідно вирішити ряд **завдань**:

- охарактеризувати торгівельну політику: суть та форми;
- дослідити становлення торгово - економічних об'єднань;
- розглянути формування та тенденції розвитку спільної торгівельної політики ЄС;
- оцінити економічні наслідки вступу країни до торгово - економічних інтеграційних об'єднань;
- дослідити зовнішні чинники та внутрішні передумови економічної інтеграції України на ринок ЄС;
- проаналізувати стратегічні напрямки інтеграції України у світове господарство;
- розглянути перспективи модернізації торгівельної політики Європейського Союзу;
- дослідити особливості торгівельної політики країн Європейського Союзу.

Об'єкт дослідження – спільна торгівельна політика.

Предмет дослідження – розвиток та функціонування спільної торгівельної політики та стратегія її формування.

Методи дослідження: при написанні роботи були використані такі методи досліджень: теоретичні узагальнення і формування висновків, аналіз сучасного стану проблеми, наочне зображення теоретичних та практичних основ дослідження, логічного узагальнення та інші.

Теоретичною та емпіричною базою дослідження стали праці вітчизняних та закордонних вчених, наукові публікації в періодичних виданнях, статистичні матеріали, довідкова література та інше.

Практичне значення отриманих результатів роботи полягає в дослідженні сучасного стану стратегії формування та реалізації спільної торговельної політики Європейського Союзу та висвітленню напрямів регулювання цих процесів, що дозволять забезпечити перехід України до розвитку у майбутньому.

Структура дипломної роботи. Робота обумовлена метою та завданнями дослідження, структурно складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний об'єм роботи 80 сторінок машинописного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1.1 Торгівельна політика: суть та форми

Міжнародна торгівля є ключовим фактором економічного зростання і може сприяти сталому розвитку країн, що розвиваються. Це може бути потужною силою для створення робочих місць, сприяння ефективному використанню ресурсів, стимулювання підприємництва та, зрештою, порятунку людей від бідності. Хоча торгівля може сприяти розвитку, багато країн, що розвиваються, стикаються з певними проблемами, які необхідно подолати, щоб торгівля сприяла розвитку. Це пояснюється тим, що вони мають обмежену здатність аналізувати взаємозв'язок між торгівлею, виробничим потенціалом і зайнятістю, оцінювати різні варіанти політики, формулювати та впроваджувати адекватні стратегії національної торговельної політики [6, с. 21].

Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) – орган Генеральної Асамблеї ООН, який не є міжнародною торговельною організацією – має на меті сприяти (пере)формулюванню та впровадженню режимів національної торговельної політики відповідно до пріоритетів розвитку країни та потреби. Науково-дослідні та освітні установи надають політикам у країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою інструменти, які дають їм змогу встановлювати власні пріоритети, проводити оцінку впливу різних варіантів політики та розвивати передовий досвід, у тому числі на галузевому рівні [7, с. 14].

Формулювання торгової політики є складним завданням у всіх країнах і створює особливо великі труднощі для офіційних осіб у країнах, що розвиваються. Те, що на перший погляд може здатися зовнішнім навчанням, тісно пов'язане з політикою розвитку в цілому та включає низку внутрішніх

компромисів. Щоб розробити політику в цій сфері, інтереси споживачів і виробників повинні бути збалансовані, тоді як цілі найбільш ефективних і орієнтованих на експорт галузей повинні бути зважені з тими, які все ще борються за досягнення конкурентоспроможності. Вирішуючи, які види діяльності оподатковувати чи стимулювати, або які торговельні угоди вони готові вести переговори та які тарифні поступки вони готові зробити, політики завжди повинні були балансувати між фіскальними потребами казначейства та потенціалом для створення робочих місць. Проблеми ускладнюються, а коло питань, які виносяться на обговорення, постійно розширюється. Багато вимог, які висуваються до керівників торговельної політики в цьому новому середовищі, сьогодні незначні, але колись з ними стикалися їхні попередники, які вважали їх технічно та політично складнішими [1, с. 22].

Під категорією «торгівельна політика» слід розуміти сукупність заходів, що вживаються органами управління певних інтегрованих політичних та економічних суб'єктів (у нашому випадку – інститутів Європейського Союзу) для регулювання відносин між суб'єктами господарювання у сфері торгівлі.

У широкому сенсі торгова політика стосується торгівлі як традиційними товарами (матеріалами), так і торгівлі послугами та факторами виробництва (праця, капітал, інтелектуальна власність тощо).

Регулювання міжнародної торгівлі передбачає цілеспрямований вплив держави на торговельні відносини з іншими країнами.

Ми дослідили, що основними цілями зовнішньоторговельної політики є [1, с. 23]:

- зміна експорту та імпорту;
- зміна структури зовнішньої торгівлі;
- забезпечення країни необхідними ресурсами;
- зміна співвідношення експортних та імпортних цін.

Існують три основні підходи до регулювання міжнародної торгівлі:

- система односторонніх заходів, при якій інструменти державного регулювання використовуються державою в односторонньому порядку без згоди торгового партнера;
- укладання двосторонніх угод, у яких між торговими партнерами узгоджуються заходи торговельної політики;
- укладання багатосторонніх угод. Торговельна політика узгоджується і регулюється країнами-членами (Генеральна угода з тарифів і торгівлі, яка є частиною угоди СОТ, торговельна угода держав-членів ЄС).

Держава може використовувати кожен із підходів і в будь-якій комбінації.

Таким чином, основною ознакою державного регулювання міжнародної торгівлі є використання двох різних видів зовнішньоторговельної політики: лібералізації (політики вільної торгівлі) та протекціонізму. Ці два види торговельної політики характеризують ступінь державного втручання в міжнародну торгівлю.

Вибір свободи торгівлі чи протекціонізму для забезпечення економічного зростання та процвітання нації завжди був і залишається центральним питанням торговельної політики [2, с. 10].

Як виявилось в ході вивчення наукових джерел, класичні теорії міжнародної торгівлі дають однозначну відповідь на це питання – свобода торгівлі. Критикуючи протекціонізм, прихильники необмеженої торгівлі стверджують, що він завдає шкоди національній економіці, оскільки знищує конкуренцію, обмежує здатність споживачів задовольняти свої потреби та підвищує ціни. Навпаки, свобода торгівлі, заснована на принципі порівняльних переваг, сприяє економічному розвитку країни та світового господарства в цілому, оскільки дає можливість міжнародної спеціалізації і, таким чином, дозволяє повністю використовувати потенціал кожної країни для створення багатства, стимулювати конкуренцію та обмежувати монополію. пропонувані споживачам.

Класична модель вільного міжнародного обміну є досить переконливою і загалом підтверджується в торговельній практиці, але переважно в промислово розвинених країнах з ринковою економікою. Після Другої світової війни ці країни послідовно знімали (і продовжують знімати) обмеження на взаємний обмін і досягли значного економічного та соціального прогресу. У результаті концепція вільної торгівлі залишається поширеною в західному світі. При цьому заява; те, що тільки вільна торгівля оптимізує використання факторів виробництва, більше ніким беззастережно не визнається. Багато економістів-теоретиків, розглядаючи проблему вибору торгової політики, застерігають від необдуманого застосування принципів вільної торгівлі, вважаючи, що їх дотримання має відповідати реальному стану світової економіки та реальним умовам конкретної країни [12, с. 33].

Існують дві тенденції розвитку міжнародних торговельних відносин. Одна тенденція — розширення зони вільної торгівлі, інша — періодичне посилення протекціоністських заходів, застосування практики «вибіркового протекціонізму», коли окремі галузі захищені від конкуренції. Лібералізація міжнародної торгівлі як переважна тенденція стосується лише КНР, і для них, в основному, політика вільної торгівлі забезпечує значне економічне зростання. У цих країнах існує розуміння, що розвиток національної економіки зумовлений і через розвиток міжнародного обміну, що міжнародна торгівля нині є основним економічним життям країн і що, зрештою, лише конкурентоспроможність може бути єдиним реальним арбітром у торгівлі. мета економічної політики будь-якої країни.

І все ж у цій групі країн протекціоністські тенденції ще не подолані. Лібералізація торгівлі має регіональний характер і супроводжується збереженням торговельних бар'єрів між групами. Усі великі промислово розвинені країни, за винятком Японії, входять до однієї з чотирьох груп вільної торгівлі: ЄС, ЄАВТ, НАФТА та Угода Австралії та Нової Зеландії про тісніші економічні відносини. Протириччя у торговельній політиці та протекціоністські бар'єри між цими групами не розв'язані. Товарний обмін

між країнами та в межах регіональних зон вільної торгівлі залишається предметом суперечок. Держава зберігає можливість обмежувати конкуренцію, надаючи допомогу вітчизняним виробникам. Таким чином, у межах спільного ринку обіг товарів був у принципі вільним: він не обкладався митними зборами та не підлягав жодним кількісним обмеженням. Водночас Римський договір передбачає запобіжні заходи, що дозволяють тимчасово відійти від принципу вільної торгівлі в межах спільного ринку у разі труднощів платіжного балансу тощо [13, с. 69].

Інший сплеск відбувся з середини 1990-х років; неопротекціонізму, започаткованого КНР, але він торкнувся насамперед країн, що розвиваються, які обрали шлях ринкової економіки. Це виявилось у посиленні двостороннього характеру торговельних відносин (у формі самообмеження компенсаційної торгівлі). Протекціонізм (крім традиційно захищених галузей - енергетики, текстильної та швейної промисловості, сільського господарства) переміг і інші галузі. Об'єктом захисних заходів були: виробництво взуття, автомобілів, машин, електроніки. Зрештою, у 1986 році лише 20% світової торгівлі здійснювалося за правилами ГАТТ, тобто повністю безкоштовно. Чверть обсягу торгівлі підлягала квотуванням і обмежувальним угодам, чверть - була в руках ТНК, чверть була предметом компенсаційних угод.

Життєвість протекціоністських тенденцій пояснюється не тільки тим, що не всі країни виграють від вільної торгівлі, а й тим, що вона впливає на економічне становище різних галузей, фірм, а також на соціально-економічне становище різних сегментів економіки. Населення. Обмеження на імпорт (наприклад, автомобілі) можуть мати різний вплив на працівників автомобільної промисловості (збільшення зайнятості) і на працівників інших галузей (зменшення зайнятості у разі відповідних дій країн-експортерів автомобілів), маючи менший вибір і більше для споживачів автомобілів. висока ціна. Таким чином, специфічна торговельна політика формується в результаті боротьби груп (лобі) з різними інтересами, які залежать від зміни

правил зовнішньої торгівлі. Завжди слід мати на увазі, що оцінка та вибір торговельної політики є не лише економічним, а й соціальним питанням.

Таким чином, можна уточнити, що входить до поняття свободи торгівлі та протекціонізму.

Отже, під свободою торгівлі розуміють політику мінімального втручання держави у зовнішню торгівлю, що розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропозиції.

Таким чином, основним регулятором зовнішньої торгівлі в умовах політики лібералізації є ринок. Однак це не означає, що держава відсторонена від будь-якого впливу на торгівлю. Щоб надати максимальну свободу приймаючим суб'єктам, держава укладає угоди з іншими країнами.

Переваги вільної торгівлі [20, с. 21]:

- позитивні політичні наслідки, оскільки країни стають більш взаємозалежними, зменшується небезпека ворожих дій одна проти одної;
- країни, переважно економічно розвиненіші, отримують найбільшу вигоду від міжнародної торгівлі.

У чистому вигляді цей напрям зовнішньоторговельної політики ніколи і ніде не застосовувався.

Протекціонізм означає державну політику захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання інструментів тарифної та нетарифної торговельної політики.

При протекціонізмі вільна дія ринкових сил виключається. Передбачається, що економічний потенціал і конкурентоспроможність на світовому ринку різних країн неоднакові. Тому вільні дії ринкових сил можуть бути не вигідними для менш розвинутих країн. Необмежена конкуренція з боку сильніших держав може призвести до економічної стагнації в менш розвинених країнах і формування неефективної економічної структури.

Реалізація протекціоністської політики сприяє розвитку окремих галузей в країні; індустріалізація аграрних країн часто є необхідною умовою; зменшує безробіття. Однак усунення іноземної конкуренції послаблює зацікавленість вітчизняних виробників у впровадженні науково-технічного прогресу, підвищенні ефективності виробництва.

Протекціонізм характеризується такими формами [20, с. 22]:

- вибірковий протекціонізм, спрямований проти окремих країн або окремих товарів;
- галузевий протекціонізм, який захищає окремі галузі;
- колективний протекціонізм, який здійснюють економічні інтеграційні об'єднання країн щодо країн, що не входять до їх складу;
- прихований протекціонізм, який здійснюється методами внутрішньої економічної політики.

Вибір інструментів, які використовуються для обмеження торгівлі, залежить від двох основних факторів: співвідношення сил груп тиску, які наполягають на здійсненні певних заходів, а також від можливих заходів у відповідь з боку інших урядів.

До інструментів державного регулювання міжнародної торгівлі належать [23, с. 16]:

- тарифні методи, які переважно регулюють імпорт і спрямовані на захист вітчизняного виробника від іноземної конкуренції, оскільки роблять іноземні товари менш конкурентоспроможними;
- нетарифні методи, які регулюють як імпорт, так і експорт (сприяють виведенню більше вітчизняної продукції на світовий ринок, роблячи його більш конкурентоспроможним).

Таким чином, ми бачимо, що обидва види торговельної політики мають як недоліки, так і переваги. Більшість країн використовують державну протекціоністську політику. Захист внутрішнього ринку від іноземної

конкуренції здійснюється шляхом використання тарифних і нетарифних методів.

1.2 Становлення торгово - економічних об'єднань

На даний час необхідність інтеграції національних економік у світове господарство є загальносвітовою закономірністю і є як тенденцією світового розвитку, так і передумовою подальшої інтенсифікації процесів глобалізації.

Це явище є об'єктивною закономірністю світового розвитку кінця ХХ – початку ХХІ ст. Одним із ключових чинників формування цілісної економічної системи у світі є інтернаціоналізація світового господарського життя, а саме зближення національних економік шляхом зміцнення виробничої кооперації та взаємозалежності міжнародної торгівлі, руху капіталу та робочої сили. між країнами [23, с. 41].

Проблеми економічної інтеграції, розвитку взаємовигідних відносин з країнами світу, вступу в міжнародні економічні відносини, пошуку свого місця у вирішенні життєво важливих проблем світового розвитку є надзвичайно актуальними проблемами, які будь-яка країна повинна враховувати при розробці та реалізації своєї зовнішньоекономічної політики.

Міжнародна економічна інтеграція — це процес економічної взаємодії між країнами, що призводить до зближення економічних механізмів, що має форму міждержавних угод і регулюється міждержавними органами.

Міжнародна економічна інтеграція характеризується деякими істотними рисами, які в сукупності відрізняють її від інших форм економічної взаємодії між країнами: взаємопроникнення і переплетення національних виробничих процесів; широкий розвиток міжнародної спеціалізації та кооперації у виробництві, науці і техніці на основі найбільш прогресивних і глибоких їх форм; глибокі структурні зміни в економіці країн-учасниць; необхідність цілеспрямованого регулювання інтеграційного процесу, розробки узгодженої економічної стратегії та політики; регіональність

просторових масштабів інтеграції, оскільки необхідні передумови існують насамперед між країнами, де налагоджені тісні економічні зв'язки.

За змістом інтеграція – це переплетення, взаємопроникнення та злиття відтворювальних процесів країн регіону. З 1947 р. у світі було створено понад 60 інтеграційних угруповань, що було зумовлено рядом передумов.

Передумови міжнародної інтеграції [25, с. 14]:

- близькість рівнів економічного розвитку та ступеня ринкової зрілості країн, що інтегруються. За рідкісним винятком (НАФТА), міждержавна інтеграція розвивається або між промислово розвиненими країнами, або країнами, що розвиваються;

- географічна близькість країн, що інтегруються, наявність у більшості випадків спільного кордону та історично сформованих економічних зв'язків;

- спільність економічних та інших проблем, з якими стикаються країни у сфері розвитку, фінансування, економічного регулювання, політичного співробітництва тощо. Економічна інтеграція покликана вирішити сукупність конкретних проблем, з якими реально стикаються країни, що інтегруються;

- ефект демонстрації. У країнах, що створили інтеграційні об'єднання, як правило, відбуваються позитивні зміни (прискорення економічного зростання, зниження інфляції, зростання зайнятості тощо), що справляє певний психологічний вплив на інші країни. Демонстраційний ефект виявлявся, наприклад, у прагненні країн колишнього СРСР якнайшвидше стати членами ЄС, навіть не маючи для цього макроекономічних передумов;

- «ефект доміно». Після того, як більшість країн того чи іншого регіону стали членами інтеграційного об'єднання, інші країни, що залишилися поза ним, відчували певні труднощі, пов'язані з переорієнтацією економічних зв'язків країн, що входять до угруповання, одна на одну. Це часто призводить навіть до скорочення торгівлі країн, які залишаються за межами інтеграції. В результаті вони теж змушені вступати в інтеграційне

об'єднання. Наприклад, після вступу Мексики в НАФТА багато країн Латинської Америки поспішили підписати з нею торгові угоди.

Виходячи з цих передумов, країни формують інтеграційні об'єднання, які, незважаючи на свою чисельність у сучасному світовому господарстві та на різному рівні розвитку, переслідують приблизно однакові цілі. Основними цілями міжнародної інтеграції можуть бути наступні [26, с. 17].

1. Використання переваг економії на масштабі, що забезпечує розширення розміру ринку, зниження трансакційних витрат, частки прямих іноземних інвестицій. Цілі збільшення національного масштабу особливо чітко виражені в інтеграційних угрупованнях Центральної Америки та Африки, ЄС.

2. Створення сприятливого зовнішньополітичного середовища. Особливо така мета характерна для країн СНД і Близького Сходу. Важливо зміцнювати взаєморозуміння та співпрацю в політичній, військовій, соціальній та інших неекономічних сферах.

3. Рішення проблем торговельної політики. Регіональна інтеграція розглядається як спосіб зміцнення переговорних позицій країн-учасниць у рамках багатосторонніх переговорів у СОТ. Крім того, регіональні асоціації дозволяють створити більш стабільну основу для взаємної торгівлі, про що вже йшлося раніше.

4. Сприяння структурній перебудові економіки. Найважливішим каналом передачі ринкового досвіду вважається залучення країн, що створюють ринкову економіку або проводять глибокі економічні реформи, до регіональних торгових угод країн з вищим рівнем розвитку ринку. Більш розвинені країни, залучаючи своїх сусідів до інтеграційних процесів, також зацікавлені у прискоренні ринкових реформ і створенні там повноцінних містких ринків.

5. Підтримка молодих галузей національної промисловості (електронна промисловість, обчислювальна техніка, волоконно-оптична техніка, програмне забезпечення, телекомунікації, роботобудування, інформаційні

послуги, біотехнології), оскільки для них формується більш широкий регіональний ринок. Ця мета була провідною для інтеграційних об'єднань країн Латинської Америки та Африки на південь від Сахари.

Об'єктивним змістом міжнародної інтеграції є переплетення, взаємопроникнення і злиття відтворювальних процесів, що забезпечує більш ефективну взаємодію між країнами. Таким чином, економічна інтеграція має низку сприятливих умов для взаємодіючих сторін [27, с. 18]:

1. Інтеграційна кооперація надає суб'єктам-власникам (виробникам) ширший доступ до різноманітних ресурсів: фінансових, трудових, матеріальних, до новітніх технологій; а також дозволяє виробляти продукцію для більшого ринку.

2. Економічне зближення країн у регіональних рамках створює привілейовані умови для компаній країн-учасниць економічної інтеграції, певною мірою захищаючи їх від конкуренції з боку компаній третіх країн.

3. Інтегративна взаємодія дозволяє вирішувати найгостріші проблеми соціального характеру.

Таким чином, у результаті інтеграції окремі групи країн створюють більш сприятливі умови для торгівлі та міжрегіонального переміщення факторів виробництва між собою, ніж для всіх інших країн. Такі регіональні утворення оцінюються як позитивний фактор у світовій економіці, але за умови, що група країн, що інтегруються, лібералізуючи взаємні економічні зв'язки, не створить менш сприятливих умов для торгівлі з третіми країнами, ніж до початку інтеграції.

Розвиток інтеграційних процесів вимагає їх певного правового закріплення або інституціоналізації. Основними етапами торгово-економічних союзів є [29, с. 32]:

- 1) зона вільної торгівлі;
- 2) митний союз;
- 3) спільний ринок;
- 4) економічний союз;

5) повна економічна інтеграція.

Це п'ять кроків або п'ять послідовних етапів розвитку інтеграційних процесів.

Слід зазначити, що в сучасному світі лише одне міжнародне інтеграційне угруповання фактично пройшло чотири етапи – Європейський Союз. Інші інтеграційні об'єднання на даний момент пройшли 1-й і 2-й етапи свого розвитку. При створенні зони вільної торгівлі учасники домовляються про взаємне скасування митних тарифів і квот. Водночас щодо країн, які не входять до асоціації, кожен учасник зони вільної торгівлі має право проводити власну політику.

Як правило, конкретні угоди передбачають створення зони вільної торгівлі промисловими товарами на обумовлений термін (кілька років) шляхом поступового зниження та скасування митних зборів та інших нетарифних обмежень. Стосовно сільськогосподарських товарів лібералізація має обмежений характер [30, с. 32].

Відмінність митного союзу від зони вільної торгівлі полягає в тому, що його члени не тільки скасовують тарифи і квоти в торгівлі між своїми країнами, але й проводять узгоджену зовнішньоторговельну політику щодо третіх країн (єдиний зовнішній митний тариф).

Слід зазначити, що митний союз є більш досконалою інтеграційною структурою порівняно із зоною вільної торгівлі. У рамках митного союзу відбуваються значні зміни в структурі виробництва та споживання країн-учасниць. По-перше, єдиний зовнішній митний тариф регулює товарні потоки. По-друге, це спричиняє переорієнтацію ресурсів, зміну структури виробництва та споживання. Застосування єдиного зовнішнього митного тарифу може призвести до наступних наслідків:

1) якщо зовнішній тариф на певний товар встановлено вище середнього тарифу, який існував до виникнення інтеграційної структури, то країнам-учасницям митного союзу необхідно відмовитися від більш дешевого зовнішнього товару на користь внутрішньосоюзних ресурсів;

2) якщо зовнішній тариф встановлено нижче існуючого, зовнішня торгівля країн-учасниць асоціації переорієнтовується на ринки третіх країн.

Досвід показує, що регулювання зовнішнього тарифу в цілому сприяє розвитку ринку товарів і послуг. Спостерігається зниження або уповільнення зростання цін, загострюється конкуренція між виробниками та постачальниками імпортованих товарів. Маніпулювання зовнішнім митним тарифом дозволяє створити сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій. Для ефективного функціонування Митного союзу важливо мати в його складі одну-дві великі держави.

Слід зазначити, що для функціонування митного союзу необхідна наявність певних регуляторних інститутів, оскільки [31, с. 36]:

а) перехід до єдиних митних тарифів потребує перегляду підходів до розвитку багатьох галузей народного господарства кожної країни;

б) виникає необхідність узгодження розвитку окремих галузей на макроекономічному рівні;

в) існує потреба у переговорах щодо координації не лише митно-тарифної політики, а й координації та адаптації внутрішніх ринків до змін економічної ситуації;

Слід зазначити, що функціонування митного союзу не передбачає уніфікації митної політики щодо абсолютно всіх товарів, що виробляються та споживаються. У поле інтеграційної діяльності поступово включаються різні галузі.

Третім етапом розвитку міжнародної економічної інтеграції є спільний ринок. Сьогодні такий тип торгово-економічного союзу реалізується в ЄС, на основі чого зроблені практичні та теоретичні висновки (ЄС оголосив про створення спільного ринку в 1993 р.).

Серед характеристик, які притаманні митному союзу, цей тип передбачає усунення перешкод для вільного переміщення між країнами всіх факторів виробництва. Як показує досвід, створення спільного ринку передбачає узгодження такого кола питань [32, с. 36]:

- вироблення єдиної політики розвитку окремих галузей і секторів економіки. Їх вибір здійснюється на основі їх важливості для подальшої консолідації інтеграції та соціального резонансу після вжиття відповідних заходів (в ЄС такими галузями були сільське господарство та транспорт);

- формування спільних фондів сприяння соціальному та регіональному розвитку, орієнтованих на задоволення «потреб на місцях», що дало б змогу реально відчувати переваги інтеграції;

- реалізація системи заходів щодо запобігання порушенням правил конкуренції. Це зумовлює необхідність утворення спеціальних органів управління та контролю. В ЄС – це Європейський парламент, Рада міністрів, Європейська комісія, Суд, Рада Європи.

Створення економічного союзу передбачає, крім ознак, властивих спільному ринку, проведення країнами-учасницями узгодженої економічної політики. Дуже мало теоретичних розробок, пов'язаних з проблемами створення та функціонування економічного союзу, практично відсутній досвід для узагальнень і висновків.

Єдиний приклад – інтеграційне угруповання країн Західної Європи – Європейський Союз, який, до речі, ще не до кінця сформований. У практиці функціонування ЄС основні напрямки політики держав-членів і Союзу визначаються спільно у формі рішень Ради міністрів, яка також контролює хід економічного розвитку кожної країни та Союзу в цілому. У випадках невідповідності економічної політики певної країни основним напрямкам ЄС Рада Міністрів приймає відповідні рішення.

Для досягнення повної економічної інтеграції необхідно не просто домовитися, а реалізувати практично єдину економічну політику, яка потребує уніфікації законодавчої бази в таких сферах [19, с. 40]:

- податковий, який передбачає однакові рівні податків у всіх країнах, що входять до угруповання;

- стандартизація (наприклад, для консервантів, що входять до складу харчових продуктів, вимог до токсичності вихлопних газів, розмірів обладнання)

- єдині правила техніки безпеки;
- трудові (правила найму та звільнення, єдиний пенсійний вік);
- відношення до різних форм злиття та поглинання фірм;
- антимонопольний;
- правила створення та реєстрації нових фірм;
- монетарний (наявність єдиного ЦБ, єдиної валютної системи з єдиною валютою);

- відмова від протекціонізму та будь-яких форм преференцій по відношенню до національних суб'єктів господарювання в рішеннях відповідних державних структур.

Міжнародна економічна інтеграція означає взаємопристосування національних економік, підключення їх до єдиного процесу відтворення. Це зумовлює певну територіальну, економічну, структурну, технологічну спорідненість країн-учасниць міжнародної інтеграції та пояснює її регіональний характер.

Поєднання таких факторів [33, с. 16]:

- участь у міжнародному поділі праці;
- спорідненість економічних структур;
- технологічна схожість країн-партнерів;
- близькість споживчих переваг формується, як правило, в регіональному масштабі і сприяє розвитку глобальних економічних зв'язків до інтеграційного типу. Регіональний характер міжнародної економічної інтеграції пов'язаний також з тим, що інтернаціоналізація виробництва здійснюється нерівномірно і передумови для інтеграції створюються насамперед у тих регіонах, які мають найбільш тісні економічні зв'язки.

Ознаками інтеграції є [1, с. 41]:

- 1) взаємопроникнення і переплетення національних виробничих процесів;
- 2) широкий розвиток міжнародної спеціалізації та кооперації у виробництві, науці, техніці на основі найбільш прогресивних їх форм;
- 3) глибокі структурні зміни в економічних системах країн-учасниць;
- 4) необхідність цілеспрямованого регулювання інтеграційного процесу, розробки узгодженої економічної стратегії та політики;
- 5) регіональність територіальних масштабів.

Інтеграційний процес охоплює такі ланки економічної системи [7, с. 18]:

- виробництво;
- сфера обігу;
- область прийняття рішень.

Зазначені вище ланки системи відтворення характеризуються неоднаковою здатністю брати участь в інтеграційному процесі. Найлегше вони відбуваються у сфері обігу, важче - у сфері виробництва, дуже важко - у валютній сфері.

Міжнародна економічна інтеграція функціонує на таких рівнях:

- 1) від приватного до корпоративного (інтеграція на міжфірмовому, мікроекономічному рівні).
- 2) державний, державно-корпоративний (інтеграція на макроекономічному рівні).

Ці рівні існують поруч, тісно переплітаючись і доповнюючи один одного. Перевага однієї з форм не виключає іншої, а навпаки, передбачає її підтримку. При цьому яскраво проявляється дія тенденції посилення державного регулювання взаємоекономічних зв'язків.

Отже, аналізуючи різні теорії виникнення та розвитку міжнародної економічної інтеграції в умовах торговельно-економічних відносин, можна зробити висновок, що єдиної теорії інтеграції не існує. Кожна країна має

можливість обрати власний шлях до міжнародної торгівлі та економічної інтеграції, шукаючи певних переваг.

Внутрішня логіка розвитку механізму економічної інтеграції відображає еволюційний процес становлення ринку, який починається з простих форм усунення перешкод і бар'єрів на шляху розвитку міжнародних торгових відносин, що призводить до зростання наднаціонального регулювання економічного і соціального життя. в рамках інтеграції.

З огляду на це при розробці та реалізації зовнішньоекономічної політики країни необхідно враховувати переваги, які отримує національна економіка від участі в інтеграційних процесах, а також втрати, яких вона може зазнати.

1.3 Формування та тенденції розвитку спільної торговельної політики ЄС

Європейський Союз – це повноцінний єдиний ринок, заснований на єдиній системі регулювання економічного розвитку. Невід'ємною частиною цієї системи є єдина торговельна політика, яка є унікальним досвідом взаємодії. Саме на основі координації заходів торговельної політики багато в чому стала можливою інтеграція в інших сферах. Відрізняється різноманітністю нормативних документів та специфікою їх застосування до окремих груп країн. У новому тисячолітті торговельна політика ЄС не втратила свого значення з точки зору забезпечення конкурентоспроможності групи. Розробка єдиної торговельної політики ЄС стала одним із найважливіших напрямів і досягнень інтеграційного співробітництва. Ця політика зазнала серйозних реформ протягом багатьох років, і єдина торгова політика ЄС тепер є його важливим активом та інструментом інтеграції [49].

Населення ЄС становить лише 7% населення світу, але на Європейський Союз припадає 25,8% світового ВВП. На торгівлю ЄС з рештою світу припадає близько 20% світового експорту та імпорту (без

урахування торгівлі всередині ЄС). Тому Європейський Союз називають одним із найбільших торгових гравців у світі.

Протягом тривалого часу ізоляція національних ринків та різноманітність використовуваних ними захисно-стимулюючих заходів була основною причиною низької конкурентоспроможності європейських фірм. Відмінності в правилах захисту інтересів європейських виробників дозволяли фірмам-конкурентам виходити на ринки одних країн через ринки інших, менш захищені від іноземної конкуренції, а невідповідність стимулів збільшувала кількість дрібних конкурентів на ринку, що значно зміцнювало США. і японські конкурентні позиції. В умовах жорсткої конкуренції та виходу на новий рівень протекціоністського захисту, а також у зв'язку з розширенням конкуренції та залученням послуг та науково-технічних знань, потреба у виробленні єдиного підходу до захисту європейського ринку стала актуальною. більш терміновий. Були переглянуті та доповнені принципи і правила формування Єдиної зовнішньоторговельної політики, що були покладені в основу Римського договору, що знайшло відображення в Маастрихтському договорі та Амстердамському пакті. Було розширено поняття «зовнішньоторговельна політика», узгоджені дії почали поширюватися на всі сфери зовнішньоекономічної діяльності. У рамках ЄС розроблена єдина комерційна політика для третіх країн, що узагальнює досвід захисту конкурентних переваг європейського ринку [50].

Уніфікація торговельної політики ЄС сприяла посиленню контролю за відповідністю національного законодавства принципам єдиного ринку. Спочатку механізм приведення цих правил у відповідність із положеннями Римського договору передбачав одностайність держав-членів у Раді, яка була уповноважена приймати законодавчі акти. Однак цей механізм прийняття рішень часто гальмував процес вжиття заходів або взагалі не працював. В результаті після прийняття Єдиного європейського акту рішення приймалися більшістю голосів членів Ради. Торговельна політика на наднаціональному рівні ЄС формується та реалізується за допомогою європейського

законодавства, тобто відповідно до установчих договорів ЄС, договорів, що вносять до них змін (договорів про перегляд); договори про вступ нових держав-членів ЄС.

Таким чином, регулювання відносин з третіми країнами та іншими суб'єктами міжнародних економічних відносин здійснюється на рівні ЄС. Компетенція спільної комерційної політики поширюється на торгівлю товарами, послугами і, відповідно до договору Ніцци, на торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Інші питання, які частково входять до компетенції єдиної торговельної політики, включають: непряме оподаткування, застосування стандартів і заходів технічного регулювання, патентну політику та дотримання зобов'язань щодо прав інтелектуальної власності. Якщо пряме регулювання зовнішньої торгівлі (наприклад, встановлення митних правил і мит) належить до виключної компетенції органів ЄС (їхні рішення є обов'язковими для всіх держав-членів), у сферах, які мають непрямий вплив на зовнішньоторговельні операції, Повноваження ЄС досить обмежені. Тому між членами ЄС у цих сферах часто виникають суперечності та суперечки [49].

Нині основним документом, що регулює розподіл повноважень між наднаціональними органами ЄС та національними урядами у сфері торгової політики є Лісабонський договір, який набрав чинності в грудні 2009 р. (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Повноваження ЄС у сфері торгової політики

Повноваження	Визначення	Сфери використання
Виняткові повноваження ЄС (стаття 3)	Тільки ЄС має право узаконювати та приймати забороняючі акти. Країни-члени мають затверджувати такі акти	Митний союз, спільна комерційна політика, сільськогосподарська політика, конкурентна політика, міжнародні угоди, монетарна політика

Продовження таблиці 1.1

Повноваження	Визначення	Сфери використання
Підтримуючи повноваження (стаття 4)	ЄС може втрутитися тільки для підтримки, координації та доповнення дій держави-учасниці. Немає законодавчої влади і не може втручатися у здійснення цих компетенції, що належать до виняткової сфери дії національних урядів	Адміністративна співпраця, цивільний захист, культура, освіта, професійне навчання, молодь та спорт, здоров'я людини, промисловість, туризм
Координаційні повноваження (стаття 5)	ЄС має право розробляти та приймати керівництва стосовно здійснення координації даних політик національних урядів у рамках функціонування ЄС	Економічна політика, політика у сфері зайнятості, соціальна політика
Інші повноваження	ЄС має повні повноваження стосовно всіх питань Спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Крім того, Суд ЄС не має права давати судження у цій сфері	Спільна зовнішня політика та політика безпеки

Що стосується торгових відносин з третіми країнами, то Римський договір, наприклад, не передбачав участі Європейської Асамблеї (попередниці Європейського парламенту) у цій сфері. Згодом Європейський парламент був залучений до ратифікації угод про асоціацію (переважно двосторонніх), які він мав схвалити простою більшістю [48].

Крім того, згідно з Маастрихтським договором 1992 року, якщо торгові переговори з третіми країнами вимагали внесення змін до «внутрішнього» законодавства ЄС, Європейський парламент повинен був дати свою згоду. Таким чином, він міг заблокувати торговельну угоду після того, як її схвалить усі уряди ЄС та відповідні торгові партнери останніх. Відповідно до Лісабонської угоди, усі торгові угоди (як двосторонні, так і багатосторонні), які укладає ЄС, тепер потребують схвалення парламенту. Крім того, Комісія

повинна регулярно звітувати перед Європейським парламентом (точніше, перед парламентським комітетом з міжнародної торгівлі) про свої торговельні переговори [13, с. 49].

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні наднаціональні органи ЄС мають значні повноваження щодо формування та реалізації спільної торговельної політики цієї інтеграційної групи.

Сферою наднаціонального регулювання є застосування технічних заходів, а також застосування санітарних та ветеринарних норм при допуску товарів на ринок ЄС. Як і в усіх сферах торговельної політики ЄС, технічне регулювання має два аспекти. Перший пов'язаний з обігом європейських товарів на ринку ЄС, тобто функціонуванням внутрішнього ринку ЄС. Другий, зовнішній аспект, пов'язаний із застосуванням заходів технічного регулювання для захисту ринку ЄС від імпорту товарів, які не відповідають достатньо суворим стандартам якості та високим санітарним та ветеринарним вимогам ЄС. Обидва аспекти є важливими для аналізу проблеми, оскільки дозволяють оцінити можливості надходження та обігу товарів на європейському ринку, як імпортованих, так і вироблених у межах групи товарів. З розвитком інноваційних процесів у світі загалом і в ЄС зокрема питання технічного регулювання та санітарної безпеки харчових продуктів і кормів стануть ще більш актуальними. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що в рамках багатосторонньої торгової системи необхідна тісна співпраця, щоб запобігти використанню стандартів як протекціоністських заходів.

Як зазначалося раніше, у здійсненні торговельної політики ЄС прагне до подальшої лібералізації міжнародної торговельної політики та активно використовує двосторонні угоди, зокрема угоди про вільну торгівлю. Забезпечення успішної реалізації діючих угод є пріоритетом для Європейського Союзу, оскільки ЄС уклав понад 200 угод про вільну торгівлю, які охоплюють понад 35% світової торгівлі. На додаток до ключових обов'язків, двосторонні угоди можуть також передбачати

співпрацю у сфері державних закупівель, прав інтелектуальної власності, прозорого регулювання, збалансованого та сталого розвитку, послуг та інвестицій. Разом ці заходи роблять торгівлю дешевшою та швидшою, а також більш передбачуваною [14, с. 15].

Невід'ємною частиною сучасної світової дипломатії є використання інструментів торговельної політики для мирного тиску чи демонстрації могутності держави. Європейський Союз не є винятком із цієї тенденції через можливість застосування економічних санкцій проти третіх країн. Проте в даний час використання цього інструменту економічної дипломатії ускладнюється використанням загальноприйнятої процедурної моделі торговельної політики, яка являє собою систему ресурсів та організації заходів для моніторингу, узгодження, впровадження, перегляду, захисту та оновлення торгових заходів, інституцій. та практики зовнішньої торгівлі товарами та послугами, права інтелектуальної власності з урахуванням постійно зростаючого числа вимог і обмежень, що накладаються багатосторонніми торговельно-економічними угодами та договорами.

Таким чином, Європейський Союз – це повноцінний спільний ринок, заснований на наднаціональній системі регулювання торговельно-економічних процесів. Базовою складовою цієї системи є єдина торговельна політика, яка являє собою унікальний досвід взаємодії країн, що характеризується ступенем зрілості ринкових відносин, різноманітністю нормативних інструментів, специфікою їх застосування до окремих країн зі значною гармонізацією законодавства. Одночасно з поглибленням інтеграційних процесів розвиваються наднаціональні інститути та компетенції у сфері зовнішньої торгівлі ЄС, що, з одного боку, закріплює конкурентоспроможність держав-членів, захищає європейський ринок від недобросовісної конкуренції, а з іншого, призводить до суперечностей всередині інтеграційної групи.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1 Економічні наслідки вступу країни до торгово - економічних інтеграційних об'єднань

Поглиблення економічних інтеграційних зв'язків між країнами на різних рівнях і в різних формах, незважаючи на всю нерівномірність цього процесу, дозволяє їм більш повно використовувати національні ресурси для вирішення внутрішніх і глобальних завдань.

Економічна інтеграція є наслідком поглиблення міжнародного територіального поділу праці, процесу зближення національних економік шляхом створення єдиного економічного простору для вільного переміщення товарів, послуг, капіталу, робочої сили через національні кордони [45, с. 41].

На сучасному етапі необхідність інтеграції національних економік у світове господарство є глобальною закономірністю і є як тенденцією світового розвитку, так і передумовою подальшої інтенсифікації процесів глобалізації, оскільки це явище є об'єктивною закономірністю світового розвитку в кінець 20 - початок 21 століття. Інтернаціоналізація глобальної економіки є одним із характерних факторів формування цілісної економічної системи у світі, а саме зближення національних економік шляхом посилення виробничої кооперації та взаємозалежності міжнародної торгівлі, руху капіталу та робочої сили між країнами.

Якісно новим і складнішим етапом інтернаціоналізації економічних зв'язків є економічна інтеграція, головною метою якої є тісніша кооперація і взаємопроникнення окремих національних господарств і забезпечення умов для концентрації виробництва.

Світова організація торгівлі (СОТ) (World Trade Organisation, WTO) — провідна міжнародна економічна організація, членами якої вже є 159 країн, на

які припадає понад 96 % обсягів світової торгівлі; її функціями є встановлення правил системи міжнародної торгівлі та вирішення спірних питань між країнами-учасницями, які підписали близько 30 угод організації. Після вступу ряду країн, які зараз є кандидатами на вступ, майже вся світова торгівля товарами та послугами здійснюватиметься в рамках СОТ [44, с. 12].

За останні роки значно розширилася сфера діяльності СОТ, яка на сьогоднішній день виходить далеко за рамки торгових відносин. СОТ є потужною та впливовою міжнародною структурою, здатною виконувати функції міжнародного економічного регулювання. Сьогодні членство в СОТ стало майже обов'язковою умовою для будь-якої країни, яка прагне інтегруватися у світову економіку.

Процеси створення, формування та розширення СОТ не були простими та однозначними. Незважаючи на те, що набір загальних правил СОТ значно розширився за останні 30 років, СОТ все ще базується на принципі двосторонніх переговорів між членами щодо відкриття своїх ринків один для одного. Члени СОТ, формулюючи вимоги до країн-кандидатів щодо доступу на їхні ринки, відстоюють інтереси власних підприємств, захищаючи таким чином власне виробництво та робочі місця. Тому процес переговорів складний і, як правило, тривалий [43, с. 45]

СОТ є організаційно-правовою основою системи міжнародної торгівлі. Організація формує міжнародні правила, яких країни-учасниці повинні дотримуватися при веденні торгових відносин, а також забезпечує умови для проведення багатосторонніх переговорів, спрямованих на лібералізацію глобальної торгівлі.

СОТ була заснована в січні 1995 року після підписання відповідної багатосторонньої угоди в Марракеші (Марокко) 15 квітня 1994 року. СОТ стала правонаступником Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), організації, яка існувала з 1947 року. до 1994 року і налічував 128 членів. У рамках ГАТТ було проведено вісім раундів багатосторонніх переговорів, спрямованих на лібералізацію торгівлі, скасування тарифних обмежень і

зниження митних зборів. Під час переговорів було укладено 28 угод, які на сьогодні є основною складовою нормативно-правової бази СОТ.

Восьмий (уругвайський) раунд торгових переговорів був найбільш конструктивним і багатостороннім з усіх, що відбулися. Він розглянув як традиційні сфери для ГАТТ (зниження тарифів, уточнення правил і усунення нетарифних бар'єрів), так і нові — торгівлю послугами та торговельні аспекти, пов'язані з правами інтелектуальної власності, а також сфери торгівлі товарами, які мають тривалий час не лібералізувалися (сільське господарство та легка промисловість). Всього на раунді було прийнято 45 угод і протоколів, що регулюють різні сфери міжнародних торговельно-економічних відносин [42, с. 18].

В рамках Уругвайського раунду була створена досить складна організаційна структура для проведення багатосторонніх переговорів. До його складу увійшли: Наглядний комітет як спеціальний орган, призначений для контролю за виконанням учасниками зобов'язань щодо невведення нових торгових обмежень, що суперечать ГАТТ, а також 15 переговорних робочих груп (з питань митних тарифів; з питань нетарифних заходів); про тропічні товари; про продукти, вироблені на основі природних ресурсів; про текстиль та одяг; про сільськогосподарську продукцію; про субсидії та компенсаційні заходи; про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, включаючи торгівлю контрафактними товарами; про захисні положення; про функціонування системи ГАТТ; про торгові аспекти інвестиційної політики; про зміни до статей ГАТТ; про угоди та домовленості про перегляд торгової політики; про врегулювання суперечок; про торгівлю послугами). Крім того, в рамках Уругвайського раунду працювали численні неформальні робочі групи [42, с. 19].

Одним із головних результатів Уругвайського раунду стало рішення про створення (з 1 січня 1995 р.) організаційного механізму забезпечення реалізації комплексу угод, які були розроблені під час Уругвайського раунду, - Світової організації торгівлі (СОТ). З моменту створення СОТ і підписання

низки конвенцій і договорів Уругвайського раунду система ГАТТ-СОТ діє як торгово-економічна ООН: договори є правовою основою, а СОТ є інституційним механізмом. для забезпечення роботи цієї системи.

СОТ — це нова міжнародна організаційна структура, яка базується на ГАТТ, результатах попередніх угод, а також домовленостей, досягнутих під час Уругвайського раунду, іншими словами, це об'єднання держав, спрямоване на створення та підтримку системи правового норми міжнародної торгівлі. Членами СОТ є 144 держави та окремі митні території, на які припадає приблизно 95% світової торгівлі. Ще близько 30 країн подали заявки на вступ до СОТ.

На даний момент членами СОТ є 160 країн світу, 23 країни ведуть переговори про вступ до СОТ. Членство в СОТ передбачає обов'язкову участь у всіх багатосторонніх угодах, за винятком кількох з обмеженою кількістю учасників [41, с. 100].

Країни-члени СОТ сплачують індивідуальні внески, які розраховуються виходячи з часток цих країн у загальному обсязі світової торгівлі.

Вищим органом СОТ є Конференція міністрів, яка скликається один раз на 2 роки і приймає найважливіші рішення у сфері торгівлі. Керівним органом є Генеральна рада СОТ. З метою контролю за функціонуванням організації та виконанням відповідних договорів кожні два місяці проводяться засідання цього органу. Генеральна рада також діє як найвищий орган для вирішення суперечок і перегляду торгової політики країн-членів.

Вступ будь-якої країни до торгово-економічного союзу, безумовно, має певний вплив на параметри її економічного функціонування.

Україна є членом таких торгово-економічних об'єднань, як ОЧЕС, СОТ.

Співпраця в рамках Організації чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС)

25 червня 1992 р. у Стамбулі 11 чорноморських країн підписали Стамбульську декларацію про Чорноморське економічне співробітництво

(БЕС), яка визначила загальні рамки діяльності цього міжурядового об'єднання.

Статут Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) був підписаний 5 червня 1998 року під час Ялтинського саміту глав держав і урядів країн-учасниць ОЧЕС і 1 травня 1999 року він набув чинності. Таким чином, ОЧЕС перетворилася з міжурядового механізму співпраці в повноцінну міжурядову регіональну організацію.

Членами Організації є 12 країн: Азербайджан, Албанія, Болгарія, Вірменія, Греція, Грузія, Молдова, росія, Румунія, Сербія, Туреччина та Україна [39, с. 16].

Створені та активно діють інститути ОЧЕС: Парламентська асамблея (PACHES), Чорноморський банк торгівлі та розвитку (CHDB), Ділова рада (DR BSEC) та Міжнародний центр чорноморських досліджень (ICSR). Ці органи діють відповідно до принципів, викладених у Стамбульській декларації та Статуті ЧЕС, і виконують свої функції відповідно до власних установчих документів. З метою налагодження більш тісної взаємодії в системі органів ОЧЕС проводяться періодичні координаційні зустрічі за участю країни, яка головує в Організації, та керівників секретаріатів зазначених структур.

Відповідно до Хартії країни-учасниці співпрацюють у таких сферах: торгівля та економічний розвиток, фінанси та банківська справа, зв'язок, енергетика, транспорт, сільське господарство, охорона здоров'я та фармацевтика, охорона навколишнього середовища, туризм, наука та технології, співробітництво в галузі культури. , обмін статистичними даними та економічною інформацією, співпраця між митними органами, гуманітарні контакти, боротьба з організованою злочинністю тощо.

Відповідно до Статуту ОЧЕС, термін головування країни в Організації становить 6 місяців, ротація головування відбувається за латинським алфавітом. Під час головування міністр закордонних справ країни є головою ОЧЕС і повинен координувати всю діяльність всередині Організації,

гарантувати належне управління справами, а також виконання прийнятих резолюцій і рішень. Якщо країна відмовляється від головування, вона автоматично переходить до наступної країни у списку [38, с. 17].

У 2001 році в рамках ОЧЕС було прийнято документ «Економічний порядок денний для ОЧЕС», який фактично є колективною стратегією, спрямованою на досягнення конкретних результатів і цілей ОЧЕС.

Головним постійним органом прийняття рішень ОЧЕС є Рада міністрів закордонних справ (СМФ). Засідання Ради проводяться, як правило, двічі на рік, після завершення президентства країни. Рада вирішує всі питання, пов'язані з функціонуванням ОЧЕС, розглядає результати діяльності допоміжних органів і приймає відповідні постанови, рішення та рекомендації. Рішення ПМЗС приймаються консенсусом. У період між засіданнями Ради координацію діяльності в рамках ОЧЕС здійснює виконуючий обов'язки Голови - Міністр закордонних справ країни, яка головує в ОЧЕС.

Комітет старших посадових осіб (CSPO) ОЧЕС представляє міністрів закордонних справ країн-членів між засіданнями РМЗС і діє від їх імені. Зокрема, CSPO перевіряє діяльність допоміжних органів, виконання рішень і рекомендацій Ради, готує пропозиції щодо прийняття нових рішень Радою та подає проект бюджету ОЧЕС на затвердження Ради [37, с. 25].

Допоміжними органами ОЧЕС є робочі групи, які проводять регулярні засідання для обговорення окремих напрямів галузевого співробітництва. В рамках Організації діють робочі групи з таких питань: сільське господарство та агропромисловість, фінанси та банківська справа, боротьба зі злочинністю, інформаційні та телекомунікаційні технології, співпраця у надзвичайних ситуаціях, енергетика, охорона навколишнього середовища, обмін статистичними даними, охорона здоров'я, догляд і фармацевтика, наука і технології, малий і середній бізнес, туризм, торговельно-економічний розвиток, транспорт, культура, освіта, орг. Крім того, у разі необхідності можуть створюватися тимчасові робочі групи експертів з окремих питань.

Виконавчим органом Організації є Постійний міжнародний секретаріат ОЧЕС, розташований у Стамбулі. Секретаріат функціонує під загальним керівництвом Виконуючого обов'язки Голови ЧЕС. Безпосереднє керівництво здійснює Генеральний секретар ПМС ОЧЕС.

В ОЧЕС діє механізм «трійки», який скликається за пропозицією виконуючого обов'язки Голови для обміну думками щодо поточної роботи, напрямів майбутньої діяльності ОЧЕС та її відносин з іншими міжнародними організаціями та інституціями [20, с. 19].

З метою надання фінансової підтримки для розробки та реалізації міжнародних галузевих проектів, які сприятимуть розвитку регіонального співробітництва, у 2004 р. розпочав свою діяльність Фонд розвитку проектів ОЧЕС. З цією ж метою у 2007 р. за ініціативи Греції розпочав роботу Грецький фонд розвитку ЧЕС на основі початкового внеску цієї країни у розмірі 2 млн. євро.

Під час головування Вірменії вперше в історії ОЧЕС було затверджено програмно-орієнтований бюджет Організації, який має забезпечити реалізацію проектів і програм співробітництва в галузях. області.

У рамках ОЧЕС було підписано низку документів щодо регіонального співробітництва, серед яких: Угода між урядами держав-учасниць про співробітництво в наданні екстреної допомоги та ліквідації надзвичайних ситуацій, що виникають внаслідок природних і техногенних катастроф; Угода про співробітництво у боротьбі зі злочинністю, зокрема організованою; Меморандуми про взаєморозуміння щодо сприяння автомобільним вантажним перевезенням у регіоні, щодо розвитку морських магістралей у регіоні ЧЕС, щодо скоординованого розвитку Чорноморського транспортного кільця високошвидкісних магістралей, про взаєморозуміння щодо співпраці між дипломатичними академіями та інститутами при міністерствах закордонних справ країн-членів ЧЕС. Також було підписано Угоду про спрощення візового режиму для підприємців та Угоду про спрощення візового режиму для водіїв вантажівок країн-членів ОЧЕС.

ОЧЕС налагодила співпрацю з іншими міжнародними регіональними організаціями та ініціативами. З жовтня 1999 року ЧЕС має статус спостерігача в Генеральній Асамблеї ООН.

Підтвердженням інтересу до ОЧЕС є кількість країн та установ, які співпрацюють з Організацією в рамках відповідних угод або мають статус спостерігачів. Серед них Секретаріат Енергетичної Хартії, Європейська Комісія, Комісія із захисту Чорного моря від забруднення, а також такі країни, як США, Австрія, Німеччина, Франція, Польща, Словаччина, Хорватія, Чехія, Італія, Білорусь, Єгипет, Ізраїль, Туніс та ін. Ряд міжнародних неурядових організацій та країн отримали статус партнера по секторальному діалогу в ОЧЕС [35, с. 16].

З 1 січня по 30 червня 2013 року Україна головує в ОЧЕС у порядку ротації, передбаченому Статутом організації. Враховуючи пріоритети ОЧЕС, визначені у Спільній декларації глав держав-членів, прийнятій під час Ювілейного саміту ОЧЕС у червні 2012 р., а також оновлений Економічний порядок денний на майбутнє, основними напрямками українського головування в ОЧЕС були визначаються такі сфери, як транспорт, економіка, екологія, туризм і культурно-гуманітарна сфера.

Основні зусилля під час головування були зосереджені на сприянні розвитку багатостороннього економічного співробітництва в Чорноморському регіоні; практична реалізація раніше прийнятих рішень та укладених угод; посилення проектно-орієнтованого підходу в рамках реалізації проектів і програм регіонального значення; усунення бар'єрів у взаємній торгівлі, гармонізація митних і торгових режимів на основі вимог СОТ; зміцнення фінансового потенціалу Організації; сприяння діяльності ЧЕС у сфері охорони навколишнього середовища; розвиток туризму тощо.

Під час головування України в ОЧЕС проведено 20 засідань керівних комітетів, профільних робочих (експертних, спеціальних) груп.

Тому розвиток інтеграційних процесів у світовій економіці, що спостерігається в останні десятиліття, став закономірним результатом

збільшення обсягів міжнародної торгівлі та зростання інтенсивності міжнародного руху факторів виробництва, що вимагало створення більш надійних виробничо-збутових відносин між країнами, а також усунення існуючих перешкод на шляху міжнародної торгівлі та переміщення факторів виробництва між країнами. Це виявилось можливим лише в рамках міждержавних інтеграційних об'єднань (політичних та економічних) [50].

У рамках статичного аналізу можна виділити два варіанти наслідків входження країни до інтеграційного торговельно-економічного угруповання: потоковий ефект (ефект створення торгівлі); ефект відмови від потоку (ефект відхилення торгівлі).

Перший ефект означає перемикання (внаслідок приєднання країни до інтеграційного угруповання) попиту країни i , відповідно, споживання від вітчизняного виробника з вищими витратами до іноземного виробника з меншими витратами.

Другий ефект означає перехід попиту i , відповідно, споживання від виробника за межами союзу, який має менші витрати, до виробника, який має вищі витрати, але є членом союзу, зумовлений приєднанням до торгово-економічної спілки.

2.2 Зовнішні чинники та внутрішні передумови економічної інтеграції України на ринок ЄС

Європейська інтеграція - цивілізований вибір України, одна з ключових вимог Революції Гідності. Вона посідає особливе місце в системі зовнішньополітичних пріоритетів України.

Головним завданням України є повернення в європейський цивілізаційний простір, від якого вона відійшла завдяки історичним подіям XVII століття. (Переяславська рада та Березневі статті). Конкретна геополітична ситуація та історія довгострокової співпраці з європейськими країнами визначають зацікавленість України в активній участі в

інтеграційних процесах на європейському континенті. Стратегічні інтереси України в Європі включають необхідність технологічної модернізації вітчизняного виробництва, можливість освоєння наукомістких технологій, заміну інерційного промислового розвитку інноваційним. Для України рух до європейської інтеграції - це питання ефективності її включення до існуючої системи розподілу функцій та ролей у сучасній світовій економічній та політичній системі. Інтенсифікація європейських інтеграційних процесів також означає більш інтенсивне залучення України до міжнародного співробітництва у вирішенні конфліктів та протидії останнім загрозам міжнародній безпеці [33, с. 52].

Водночас геополітичні реалії свідчать про те, що Україна не повинна орієнтуватися виключно на європейський вектор. Визначені стратегічні цілі та завдання України не зменшують значення інших пріоритетних напрямків: підтримка дружніх, партнерських відносин з країнами СНД, поглиблення стратегічного партнерства зі США, розвиток економічних відносин із країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Дуже важливим та перспективним напрямком української зовнішньої політики є її участь у Чорноморському економічному співробітництві (ОЧЕС). Національним інтересам України є активізація співпраці в рамках ГУАМ, який об'єднує чотири країни - Грузію, Україну, Азербайджан та Молдову. Однак серед усіх напрямків інтеграційної стратегії України головним напрямком сьогодні є європейська інтеграція, яка офіційно оголошена ключовим пріоритетом зовнішньої політики України.

Геополітична ситуація та історична спадщина об'єктивно визначають багатовекторність зовнішньої політики України. У той же час мультивекторизм не потрібно розуміти як повну безпринципність, яка полягатиме в спробі одночасно йти в протилежних, несумісних напрямках. Такі спроби траплялися в історії дуже часто і, як правило, не мали позитивних наслідків. Одночасна увага до полярних центрів сили, балансування на суперечностях є потенційно небезпечними і завжди були ефективною

тимчасовою тактикою, але поганою стратегією. Крім того, для успіху така тактика вимагає надзвичайно високої політичної культури.

Сьогодні основними сферами співпраці між Україною та ЄС є енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення українського законодавства до законодавства ЄС, охорона навколишнього середовища, транспорт, транскордонне співробітництво, співпраця у галузі науки, техніки та космосу[33, с. 55].

Політичні вигоди від інтеграції України до ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог - інструментом побудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство в ЄС відкриває шлях колективним структурам спільної безпеки Європейського Союзу, забезпечить більш ефективну координацію з європейськими країнами в галузі контролю експорту та нерозповсюдження зброї масового знищення, активізує співпрацю у боротьбі з тероризмом, організована злочинність, контрабанда та нелегальна міграція. наркобізнес тощо.

Як відомо, Європейський Союз та Україна розпочали переговори щодо Угоди про асоціацію в 2007 році, а в 2008 році - про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ЗВТ) як невід'ємну частину Угоди про асоціацію.

Багаторічна плідна робота дозволила Верховній Раді України та Європейському парламенту ратифікувати Угоду про асоціацію між Україною та ЄС 16 вересня 2014 року, що дозволило тимчасове застосування відповідних положень Угоди про асоціацію з 1 листопада 2014 року, а тимчасове застосування розділу ЗВТ розпочнеться 1 січня 2016 року [25].

На першому засіданні Ради асоціації Україна – ЄС 15 грудня 2014 року сторони домовились оновити Порядок денний асоціації Україна – ЄС (див. рис. 2.1).

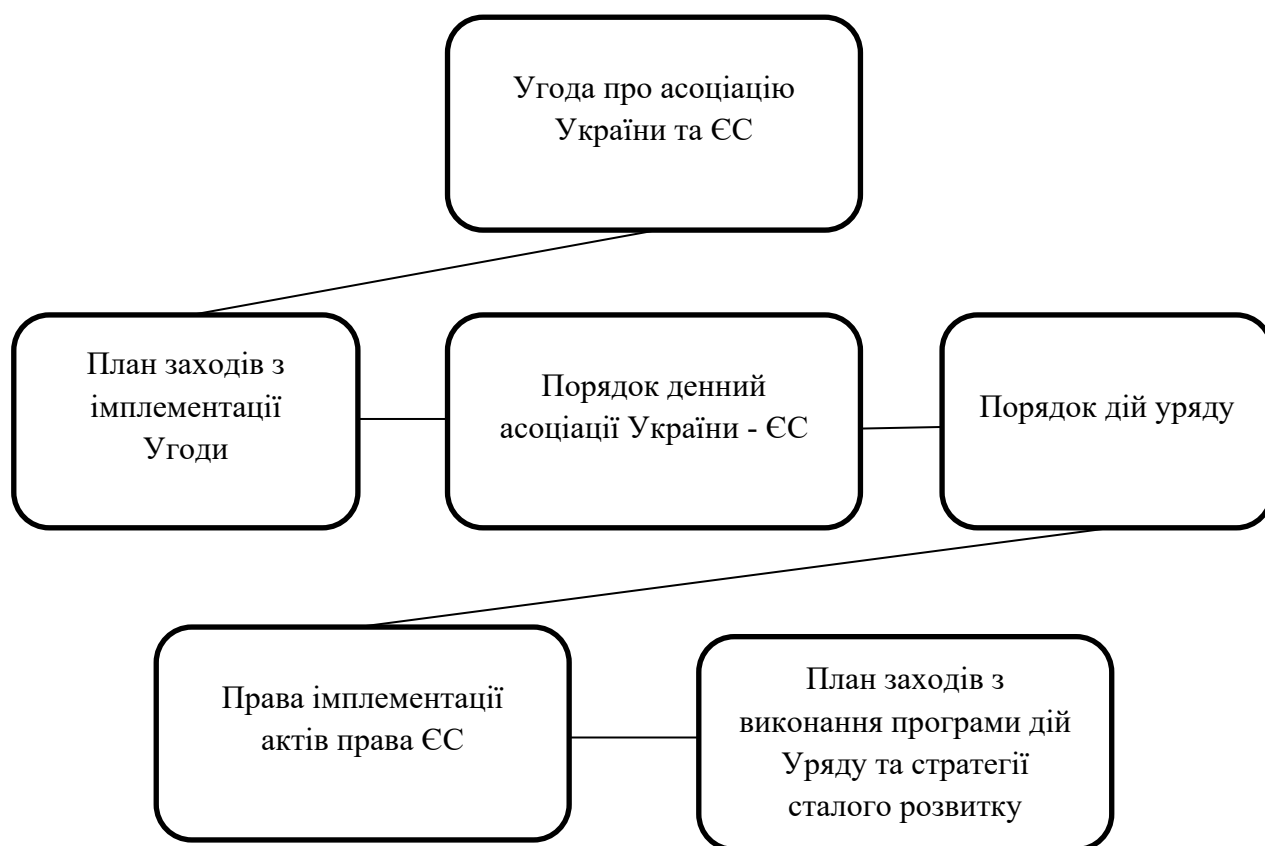

Рис. 2.1 – Програмні документи у сфері євроінтеграційної політики України

Порядок денний асоціації (ПДА) є практичним інструментом відносин Україна – ЄС, розробленим сторонами для заміни Плану дій Україна – ЄС відповідно до домовленостей, досягнутих під час Саміту Україна – ЄС у Празі (вересень 2008 р.). З метою підготувати умови та сприяти ефективному виконанню положень майбутньої Угоди про асоціацію.

На відміну від Плану дій Україна – ЄС, який українська сторона в основному реалізовувала самостійно, ефективне впровадження спільної ПДА залежить, не в останню чергу, від більш глибокого залучення ЄС до процесів реформ України та поглиблення процесів інтеграції України та ЄС. Йдеться також про розширення кола галузевих діалогів між відповідними міністерствами та відомствами України та підрозділами Європейської Комісії та агентств ЄС, а також залучення практичної допомоги та допомоги від ЄК

та держав-членів ЄС у процесі системного наближення законодавчих актів. Україна до Європейського Союзу[41].

У документі зазначається, що метою цього Порядку денного асоціації є підготовка та сприяння виконанню Угоди про асоціацію шляхом створення практичного середовища, в якому можуть бути досягнуті найважливіші цілі політичної асоціації та економічної інтеграції, та визначення переліку пріоритетів для спільного галузевого робота.

Сторони визначають пріоритети Порядку денного асоціації, які доповнюють зобов'язання Сторін згідно з Угодою про асоціацію щодо повного виконання цієї Угоди. Зокрема, було визначено 10 короткотермінових пріоритетів у сферах реформування Конституції України, судової влади, виборчого законодавства, боротьби з корупцією, державного управління, енергетики, дерегуляції, державних закупівель, оподаткування та зовнішнього аудиту, які є головними пріоритетами. для України.

Передбачається, що ЄС підтримуватиме Україну у досягненні цілей та пріоритетів ПДА шляхом використання всіх наявних ресурсів допомоги ЄС, а також шляхом обміну досвідом, поширення кращих практик та ноу-хау.

Виконання Порядку денного асоціації є предметом та частиною процесу щорічної звітності, моніторингу та оцінки.

Питання створення ефективного органу з питань європейської інтеграції є фундаментальним для забезпечення успіху процесу в цілому. У той же час методи управління різні, кожна країна побудувала свою, індивідуальну систему. Часто - методом спроб і помилок. Наприклад, країни створили спеціальні органи у статусі окремих міністерств (Хорватія, Туреччина) та інших державних органів (Естонське бюро європейської інтеграції) або в структурі урядових секретаріатів, але зі спеціальним статусом (офіс Комітету з питань європейської інтеграції в Польщі, Дирекція європейської інтеграції Болгарія) [6, с. 11].

У багатьох випадках робота структурних органів була підпорядкована безпосередньо прем'єр-міністру, але, наприклад, Македонія та Словаччина

мають профільний віце-прем'єр-міністр з питань європейської інтеграції з достатньою політичною та адміністративною вагою для таких цілей.

В Угорщині та Чехії головним координатором усіх європейських процесів є Міністерство закордонних справ, яке має дуже широкі повноваження.

У Словаччині стратегічні рішення приймала Урядова рада з питань європейської інтеграції під головуванням віце-прем'єр-міністра з європейських питань. До її складу входили заступник міністра закордонних справ, міністри економіки, фінансів, сільського господарства, внутрішніх справ та головний комісар. Ця посада була створена в структурі Міністерства закордонних справ і є аналогом угорського державного секретаря з питань європейської інтеграції [6, с. 12].

Отже, європейський вибір України відкриває нові перспективи співпраці з розвиненими країнами континенту, надає можливості для економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Це найкращий спосіб реалізації національних інтересів.

Виступаючи на 17-му саміті Україна-ЄС, який відбувся 27 квітня 2015 р. у Києві, Президент України П. Порошенко наголосив, що перспектива членства в ЄС є стратегічним орієнтиром трансформаційних прагнень України та ключовою метою, заради якої здійснюються реформи. поза. Україна вперше взяла участь у саміті як держава, що уклала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом[21, с. 88].

Для України євроінтеграція – це шлях до модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій та новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід'ємна частина Європи, Україна орієнтується на модель соціально-економічного розвитку, яка діє в провідних країнах Європи.

Політичні переваги інтеграції України до ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є запорукою, а виконання його вимог – інструментом побудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство в ЄС відкриває шлях до колективних структур спільної безпеки Європейського Союзу, забезпечить більш ефективну координацію дій з європейськими державами у сфері експортного контролю та нерозповсюдження зброї масового знищення, зробить можливо активізувати співпрацю у боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо.

Як відомо, Європейський Союз і Україна почали переговори щодо Угоди про асоціацію у 2007 році, а у 2008 році щодо поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі (СФТА) як невід'ємної частини Угоди про асоціацію.

Довгі роки плідної роботи дали змогу Верховній Раді України та Європейському Парламенту 16 вересня 2014 року ратифікувати Угоду про асоціацію між ЄС та Україною, що дало змогу з листопада розпочати тимчасове застосування відповідних положень Угоди про асоціацію. 1 січня 2014 року, одночасно з початком тимчасового застосування розділу ЗВТ з 1 січня 2016 року[21, с. 88].

Порядок денний асоціації (АДА) – практичний інструмент відносин Україна-ЄС, розроблений сторонами на заміну Плану дій Україна-ЄС відповідно до домовленостей, досягнутих під час Саміту Україна-ЄС у Празі (вересень 2008 р.), у з метою підготовки умов та сприяння ефективній реалізації положень майбутньої Угоди про асоціацію.

Угода була схвалена Радою з питань співробітництва Україна-ЄС 16 червня 2009 року в Люксембурзі та набула чинності 24 листопада 2009 року шляхом взаємного обміну нотами.

ПДА принципово відрізняється від Плану дій Україна-ЄС, термін дії якого закінчився в березні 2009 року. ПДА реалізується на принципах

спільної власності та спільної відповідальності за кінцевий результат. Двічі (у 2012 та 2013 роках) до документа вносилися зміни щодо його актуальності. На Раду співробітництва було представлено три спільні звіти про виконання Порядку денного Асоціації (у 2010, 2012 та 2013 роках).

Цей документ є орієнтиром для проведення реформ в Україні в процесі підготовки імплементації майбутньої Угоди про асоціацію. Реалізація Порядку денного дасть можливість розпочати імплементацію вже узгоджених положень майбутньої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС ще до її укладення [19, с. 521].

На відміну від Плану дій Україна-ЄС, який українська сторона здебільшого виконувала самостійно, ефективна реалізація спільної ППР залежить не в останню чергу від глибшого залучення Європейського Союзу до процесів реформування України та поглиблення інтеграційних процесів між Україною та ЄС. і ЄС. Йдеться також про розширення кола галузевих діалогів між відповідними міністерствами та відомствами України та підрозділами Європейської Комісії та агенцій ЄС, а також залучення практичної допомоги та сприяння країн-членів ЄС та ЄС у процесі системного зближення законодавства. України з Європейським Союзом та виконання інших пріоритетів ПДА.

Для забезпечення процесу моніторингу та щорічного перегляду документу створено механізм спільного комітету на рівні вищих посадових осіб щодо виконання Порядку денного асоціації Україна-ЄС. Перше засідання комітету ПДА відбулося 26 січня 2010 року в Києві.

З метою актуалізації порядку денного асоціації, враховуючи кардинальні зміни, що відбулися у відносинах сторін у 2014 році, за дорученням Прем'єр-міністра України А.Яценюка Урядовий офіс з питань європейської інтеграції за участю зацікавлених центральних органів виконавчої влади, органів державної влади 10 у березні 2015 року завершено узгодження оновленого КПК з Європейською службою зовнішніх дій.

13 березня 2015 року Кабінет Міністрів прийняв Розпорядження «Про схвалення Рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС щодо виконання Порядку денного асоціації між Україною та ЄС» (№ 207).

16 березня 2015 року Рада Асоціації затвердила оновлений Порядок денний Асоціації (шляхом обміну листами). Будучи погодженим між урядом України та ЄС та його державами-членами, цей документ є головним політичним інструментом імплементації та моніторингу Угоди про асоціацію [19, с. 21].

У документі зазначено, що метою цього Порядку денного асоціації є підготовка та сприяння імплементації Угоди про асоціацію шляхом створення практичного середовища, в якому можуть бути реалізовані найважливіші цілі політичної асоціації та економічної інтеграції, а також шляхом визначення списку пріоритетів для спільної галузевої роботи [19, с. 21].

Сторони визначають пріоритети Порядку денного Асоціації, які доповнюють зобов'язання сторін за Угодою про асоціацію для повного виконання цієї Угоди. Зокрема, визначено 10 короткострокових пріоритетів у сфері реформування Конституції України, судової системи, виборчого законодавства, боротьби з корупцією, державного управління, енергетики, дерегуляції, державних закупівель, оподаткування та зовнішнього аудиту, які є топ. пріоритети для України.

Передбачається, що ЄС надаватиме підтримку Україні в її реалізації цілей і пріоритетів ПДА шляхом використання всіх доступних ресурсів допомоги ЄС, а також шляхом обміну досвідом, поширення кращих практик і ноу-хау. У рамках цих зусиль Група підтримки України Європейської Комісії, яка була створена у 2014 році, надає технічну допомогу та консультації державним органам України щодо порядку денного реформ у тісній координації з Європейською службою зовнішніх дій (EEAS), Представництвом ЄС у Києві. і держави - члени. Україна також має повною мірою скористатися допомогою консультативної місії ЄС щодо реформування сектору громадської безпеки в рамках комплексної допомоги

ЄС у процесі реформ. ЄС також заохочуватиме та ініціюватиме координацію підтримки з боку інших партнерів України. Відповідні європейські фінансові інструменти також будуть використані для підтримки впровадження PDA.

2.3 Стратегічні напрямки інтеграції України у світове господарство

Актуальним питанням є інтеграція України у світову економіку, оскільки розвиток відносин неодмінно веде до інтеграційних процесів, а сприйняття України як надійного зовнішнього партнера об'єктивно вимагає її входження у світове співробітництво на принципах рівноправності та взаємної вигоди.

Поступовий розвиток цивілізації неминуче веде до інтеграційних процесів між державами. Найбільш універсальним проявом цих процесів стала глобалізація. Нині Україна перебуває на початковому етапі інтернаціоналізації національної економіки, тобто існує поза межами міжнародних потоків капіталовкладень, бере незначну участь у господарській діяльності інших країн, а розвиток міжнародних валютних відносин є недостатнім.

Тому стратегічні орієнтири національного розвитку мають враховувати реалії сучасного інтеграційного процесу, неможливість самоізоляції від масштабної та динамічної інтернаціоналізації. Але для цього необхідно подивитися і проаналізувати поточну ситуацію навколо країни, її позицію в світі, перспективи надходження іноземних інвестицій в економіку.

Об'єктивною можливістю інтеграції у світове господарство є розвиток механізму зовнішньоекономічних зв'язків, по-перше, на національному макрорівні; по-друге, на мікрорівні підприємств; по-третє, на глобальному та регіональному макрорівнях. Поєднання об'єктивної необхідності та об'єктивних можливостей входження України у світове господарство робить цей процес закономірним [11, с. 58].

На сучасному етапі першочергове значення для економіки України має розробка зовнішньоекономічної політики та механізму її реалізації на науковій основі з урахуванням світового досвіду. Нині Україна має торгово-економічні відносини з більш ніж 150 країнами в різних регіонах земної кулі, які мають різний масштаб і ефективність.

Основними напрямками зовнішньоекономічної та інтеграційної діяльності України є, таблиця 2.1.

Таблиця 2.1 – Стратегічні напрямки інтеграції України у світове господарство

№	Стратегічний напрям	Характеристика
1	Азіатський вектор	Україні слід враховувати інтеграційні процеси в країнах ARES (Asia and Pacific Economics Corporation). Індія має велике значення як ринок для продукції хімічної промисловості та сільськогосподарського машинобудування. Зараз на Індію припадає близько 10% українського експорту мінеральних добрив, і ця частка може бути значно збільшена. Перспективним товаром може бути високоякісна продукція машинобудування, суднобудування, електроніки.
2	Східноєвропейський вектор	Інтеграційна політика щодо країн СНД і Балтії має бути спрямована на створення спільних ринків товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Окреме місце серед інтеграційних угруповань може посісти Організація Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС). Серед його цілей – багатостороння співпраця чорноморських держав у різних секторах економіки, насамперед у промисловості, сільському господарстві, транспорті, торгівлі, розвитку туризму та телекомунікаціях.
3	Африканський вектор	Важливість Африканського континенту для України визначається його великими природними ресурсами та значними потенційними можливостями для взаємовигідного торговельно-економічного співробітництва. Серйозною проблемою є все ще недостатня поінформованість

		політичних лідерів, громадськості та, насамперед, представників ділових кіл африканських країн, про високий науково-технічний та виробничий потенціал України.
--	--	--

Продовження таблиці 2.1

№	Стратегічний напрям	Характеристика
4	Західноєвропейський вектор	Одним із найважливіших етапів у зовнішньоекономічній діяльності України є інтеграційна політика щодо ЄС. Україна Європейський вибір України закономірний і цілком логічний. Такий вибір можна пояснити декількома факторами, такими як: географічна та цивілізаційна близькість України до Європи; нібито «загроза зі Сходу» і водночас «ідея повернення до Європи», яка охопила посткомуністичні держави Центральної та Східної Європи, виявилися каталізаторами процесу зближення Києва та Брюссель. Ринок ЄС є другим за значимістю після ринку країн СНД, але після розширення ЄС він стане основним експортним ринком України. На ЄС припадало 35,8% українського експорту до ЄС – основного інтеграційного вектора України.
5	Американський вектор	В Україні та в країнах Америки сформувалися об'єктивні інтереси, потреби та можливості, які спонукають Україну та Америку до тісної співпраці.

Від здобуття незалежності і до сьогодні Україна поступово і дедалі більше входить у систему світового господарства. Протягом цього часу зовнішньоекономічна стратегія та напрями інтеграції України неодноразово змінювалися в пошуках оптимального шляху входження у світовий економічний простір.

На даному етапі Україна з різною інтенсивністю здійснює економічну та торговельну взаємодію з понад 150 країнами світу. Серед напрямів економічної інтеграції можна виділити азійський, американський, африканський, східноєвропейський та західноєвропейський вектори.

Пріоритетним серед них для України є західноєвропейський вектор, представлений країнами Європейського Союзу.

Отже, Україна досить успішно входить у світову економіку, маючи для цього всі необхідні можливості, але для прискорення цього процесу необхідно визначити основні проблеми економічної інтеграції та спрямувати максимум зусиль держави і суспільства на їх вирішення [12, с. 40].

У розвитку світового господарства в останні десятиліття домінували процеси міжнародної економічної інтеграції. Вони визначають напрями та пріоритети сучасного етапу інтернаціоналізації господарського життя, формують середовище глобальної конкуренції, впливають на стратегічні інтереси всіх країн і регіонів світу. Економічна інтеграція — процес економічної взаємодії між країнами, що веде до зближення економічних механізмів, процес, що має форму міждержавних угод і регулюється міждержавними органами.

Головною метою інтеграції є збільшення обсягів і поширення асортименту товарів і послуг на основі та в результаті забезпечення ефективності господарської діяльності.

Сучасні процеси міжнародної економічної інтеграції характеризуються певними особливостями, а саме [37, с. 12]:

- динамізм процесів міжнародної економічної інтеграції в цілому;
- нерівномірність розвитку та впровадження форм міжнародної економічної інтеграції;
- розвиток разом з інтеграційними та дезінтеграційними процесами;
- переважний розвиток регіональних міжнародних економічних угруповань;
- формування реальних умов світогосподарської інтеграції.

Сьогодні в Україні розроблено стратегію зовнішньоекономічної діяльності. Він спрямований на: відновлення та розвиток експортного потенціалу України та покращення структури експорту; раціоналізація

імпорту; підвищення конкурентоспроможності продукції українських підприємств на світовому ринку; подолання неплатоспроможності країни; покращення становища України в системі міжнародного поділу праці; розширення ринків збуту української продукції; досягнення сталого економічного зростання та підвищення добробуту населення [22, с. 16].

Реалізація перелічених цілей зовнішньоекономічної діяльності України ускладнюється рядом несприятливих факторів:

- не конкурентоспроможність продукції більшості галузей економіки;
- спротив розвинутих країн Заходу виходу українських фірм на світовий ринок із продукцією, здатною конкурувати з іноземними монополіями;
- великий зовнішній борг;
- нерозвиненість валютного контролю та відсутність імміграційної політики;
- недосконалий митний контроль.

Розширення ринків збуту української продукції передбачає перегляд пріоритетів зовнішньої політики України. Стратегія розвитку зовнішньоекономічної діяльності передбачає [22, с. 16]:

- різке розширення економічного та науково-технічного співробітництва з розвинутими країнами;
- відновлення втрачених ринків у країнах Східної Європи;
- розширення відносин із західноєвропейськими країнами;
- розвиток ринку СНД.

Здійснення ефективної зовнішньоекономічної діяльності дозволить Україні досягти статусу могутньої та багатой держави, яка на взаємовигідних умовах бере участь у міжнародному поділі праці та виробничій кооперації.

Міжнародна економічна інтеграція стає можливою і необхідною завдяки таким сприятливим факторам розвитку, як: поглиблення міжнародного поділу праці, подальший розвиток виробничих сил під впливом

науково-технічного прогресу, розвиток міжнародної торгівлі, швидкий розвиток транспортних і комунікаційних можливостей, тісне переплетення національних економік на мікрорівні, тенденція розвитку глобалізаційних процесів у світовій економіці, створення та діяльність міжнародних організацій у всіх сферах життєдіяльності людства. Слід також визначити фактори, які не сприяють або унеможливають інтеграційні процеси. До них відносяться ідеологічні розбіжності, традиційні конфлікти між країнами, світові релігії [4, с. 63].

Інтеграція України у світову економіку є одним із пріоритетів її державної політики з часів проголошення незалежності.

Як показує світовий досвід, інтеграція в сучасну світову економіку є довгостроковим процесом, який потребує розробки довгострокової економічної політики, що враховує історичні та економічні особливості кожної конкретної країни, тенденції НТП та світових економічних відносин. Його реалізація полягає в структурній перебудові економіки, підвищенні конкурентоспроможності її галузей, докорінній перебудові форм і методів економічних зв'язків, у поступальному русі вперед у напрямку більшої відкритості економіки.

Щодо стратегічних напрямів інтеграції України у світову економіку, то необхідно виділити:

Передбачається її вступ до структур Європейського Союзу (ЄС).

У напрямі розвитку зовнішньої торгівлі з окремими регіонами світу одним із пріоритетних напрямків української інтеграції є поглиблення зв'язків з країнами-членами Європейського Союзу. Необхідність інтеграції України до ЄС зумовлена низкою об'єктивних обставин [18, с. 121]:

Україна — одна з найбільших країн Європи як за населенням, так і за територією;

Інтеграція відкриває перед Україною значні можливості використання свого вигідного географічного положення.

Орієнтація на співпрацю з Європейським Союзом змусить українських виробників відповідати високим європейським стандартам. Саме через європейський ринок ми зможемо отримати новітні технології, за допомогою яких будемо виготовляти продукцію, конкурентоспроможну на ринках Європи, Азії та країн СНД.

Забезпечення недискримінаційного доступу основних експортних товарів України на ринки ЄС. Слід враховувати, що європейський ринок – це понад 500 мільйонів потенційних споживачів з високою платоспроможністю.

Україна вже може розраховувати на певну підтримку з боку ЄС та його держав-членів у питанні приєднання України до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі ГАТТ/СОТ, отримання доступу до Загальної системи преференцій ЄС.

Проте процес інтеграції України до ЄС гальмують значні обставини[20, с. 123]:

Країни, які претендують на повноправне членство в ЄС, повинні мати ринкову економіку, яка вже функціонує (тобто не перехідну до ринку, а саме ринкову). Зараз в Україні відсутня ринкова економіка, а процес переходу до неї затягується і ускладнюється багатьма негативними процесами (спад виробництва, падіння рівня життя населення, гостра платіжна криза, посилення криміналізації економічна активність і процвітання корупції, практична відсутність інвестицій тощо); Україна є найбільш «безладною» країною серед тих, які ЄС коли-небудь розглядав як можливого кандидата на членство.

Країни ЄС повинні застосовувати правила та принципи регулювання, встановлені в ЄС, а правова база, яка сьогодні існує в Україні, значно відрізняється від єдиних правил ЄС;

Сьогодні рівень міжнародної конкурентоспроможності більшості українських підприємств відстає від рівня ЄС. Багатий обсяг інформації про конкурентоспроможність української економіки дає ознайомлення з матеріалами світової доповіді про конкурентоспроможність окремих

національних економік. Вкрай невтішне місце України в зведеному рейтингу та за всіма групами показників, звісно, можна частково пояснити роздратуванням залучених експертів станом справ у європейській країні, гіршим, ніж вони могли сподіватися (можливо, тому деякі африканські країни мають вищі рейтинги). Варто також нагадати, що близько сотні країн світу не потрапили до звіту, і не всі з них випередили б Україну, якби потрапили до нього. Проте наведені об'єктивні кількісні дані також дають невтішну оцінку конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Це підтверджує результати тих досліджень, які, окрім традиційних ситуацій неспроможності державної влади, характерних для країн з розвинутою економікою, додають специфічні проблеми новостворених держав, через що Україна має гірші стартові умови, порівняно з до країн Центральної Європи з перехідною економікою. Криза в державному управлінні [20, с. 123].

Навіть побіжний огляд відповідних рейтингів показує слабкості, провали в різних напрямках української державної політики, за які має нести відповідальність не лише виконавча, а й законодавча та судова влада всіх рівнів. Лише в галузі технологій за окремими показниками Україна займає гідне становище (рівень шкільної освіти, стан фундаментальної науки), незважаючи на катастрофічно низький рівень їх бюджетного фінансування. Україна явно недостатньо використовує географічні переваги свого розташування, які мали б давати конкурентні переваги (тут Україна має 13 рейтинг, вищий за всі країни з перехідною економікою) [15, с. 147].

У міру своїх можливостей Україна повільно, але поступово крокує до інтеграції в ЄС. Першим із них було законодавче врегулювання Україною відносин з Європейським Співтовариством та його державами-учасницями шляхом укладення Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) від 14 червня 1994 р. (яка замінила Угоду про торговельну та торговельно-економічну співпрацю), який Європейське співтовариство і Радянський Союз підписали в 1989 р.). З економічної точки зору УАС є важливим кроком до залучення України до правового поля єдиного європейського ринку та

ГАТТ/СОТ. Положення П(С)БО, що регулюють рух товарів, послуг, робочої сили та капіталу, значною мірою визначатимуть правове поле регулювання відповідних відносин, впливаючи на внутрішнє законодавство обох Сторін і особливо України, оскільки норми ЄС здебільшого відповідають усім нормам, визначеним в УАН. Одним із наступних кроків на шляху інтеграції до ЄС є вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ), членами якої є 89 країн. Прямими загальноекономічними наслідками членства України в цій організації є забезпечення гарантованого доступу на світові ринки товарів, робіт, послуг за рахунок отримання відповідних прав щодо захисту своїх інтересів на світових ринках, значне розширення обсяг залучених іноземних інвестицій, захист інтересів національного товаровиробника. Членство України в СОТ є необхідною умовою для початку переговорів з ЄС про асоційоване членство.

Нині розвиток співробітництва між Україною та ЄС охоплює близько 30 галузей народногосподарського комплексу. ЄС є другим торговим партнером України після СНД і найбільшим джерелом фінансової допомоги. У 2021 році торгівля України з ЄС становила понад 65% від загального обсягу її торгівлі з усіма країнами Європи. Але процес інтеграції до Європейського Союзу досить тривалий і складний, і для його досягнення недостатньо лише декларацій щодо вибору європейського шляху розвитку.

23 червня 2022 року країни-учасниці Європейського Союзу проголосували за надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Євросоюзу.

Проте надання статусу кандидата на вступ до Євросоюзу – лише перший крок. На шляху вступу Україні необхідно провести низку реформ та адаптувати українське законодавство до європейських критеріїв.

Євросоюз висунув низку вимог, які необхідно виконати на шляху євроінтеграції.

На даний момент перед Україною поставлено ряд «завдань», які необхідно виконати, а саме [16, с. 102]:

- Посилення боротьби з корупцією;
- Реформа Конституційного Суду України;
- Продовження судової реформи в Україні;
- Антиолігархічний закон;
- Боротьба з відмиванням грошей;
- «Медіа Право» (приведення медіа законодавства у відповідність до європейського);
- Зміна законодавства про національні меншини.

Реалізація зазначених Європейським Союзом кроків передбачає внесення відповідних змін до законодавства України та створення механізмів імплементації цього законодавства. Тож розглянемо, які зміни вже відбулися та які зміни чекають на Україну на шляху до членства в Європейському Союзі.

У регіональному аспекті одним з пріоритетних напрямів у зовнішньоторговельній діяльності України є співробітництво з країнами СНД, що обумовлено історичними зв'язками, взаємопов'язаністю економік, подібністю економічних проблем.

У межах СНД існують умови для подальшого розвитку торгівлі з Молдовою, а також поглиблення відносин з країнами Центральної Азії, насамперед, з Казахстаном, які мають великі природні ресурси (зокрема, паливно-енергетичні та мінерально-сировинні). Серед інших країн СНД привабливими є зв'язки з країнами Закавказзя, які сприяють виходу України на ринки Центральної Азії і Близького Сходу.

Отже, відносини Україна-ЄС — двосторонні відносини між Україною та Європейським Союзом у сфері міжнародної політики, економіки, освіти, науки та культури. З 23 червня 2022 року Україна є кандидатом на членство в ЄС.

Світове господарство — це сукупність взаємодіючих національних господарств країн світу, яка функціонує на основі міжнародного поділу праці.

Для того, щоб Україна стала рівноправним учасником міжнародних економічних відносин, необхідно здійснювати заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності національних підприємств на світовому ринку. Реалізація цього завдання об'єктивно потребує комплексного дослідження та визначає масштаби аналізу та розробки щодо вдосконалення механізму державної підтримки українських підприємств та забезпечення їх конкурентоспроможності на світовому ринку. Водночас недосконалість існуючих методів оцінки товарно-географічної структури експорту знижує ефективність заходів зовнішньоторговельної політики країни.

На сьогоднішній день торговельно-економічні відносини здійснюються з більш ніж 150 країнами в різних регіонах земної кулі з різними масштабами і ефективністю. Збалансування зовнішньої торгівлі здійснюється за рахунок торгівлі з країнами Азії, Африки та Америки.

Основними напрямками зовнішньоекономічної та інтеграційної діяльності України є: азіатський вектор (АРЕС, Індія), східноєвропейський (СНД, Чорноморське суспільство), західноєвропейський (ЄС), африканський («Велика африканська п'ятірка») та американський вектор. (США, Латинська Америка).

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

3.1 Перспективи модернізації торговельної політики Європейського Союзу

Наразі наднаціональні органи ЄС мають досить значні повноваження у сфері формування та реалізації спільної торговельної політики цього інтеграційного угруповання.

Сфера наднаціонального регулювання включає застосування технічних заходів, а також застосування санітарних і ветеринарних правил під час допуску товарів на ринок ЄС. Як і в усіх сферах торгової політики ЄС, у сфері технічного регулювання слід розрізняти два аспекти. Перший пов'язаний з обігом європейських товарів на ринку ЄС, тобто з функціонуванням внутрішнього ринку ЄС. Другий, зовнішній аспект, пов'язаний із застосуванням заходів технічного регулювання для захисту ринку ЄС від імпорту товарів, які не відповідають досить жорстким стандартам якості та високим санітарно-ветеринарним вимогам ЄС. Обидва аспекти є важливими для аналізу проблеми, оскільки вони дають змогу оцінити можливості надходження та обігу товарів на європейському ринку, незалежно від того, імпортуються вони чи виробляються в межах групи. З розвитком інноваційних процесів у світі загалом і в ЄС зокрема питання технічного регулювання та санітарної безпеки харчових продуктів і кормів набувають ще більшого значення. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що для запобігання використанню стандартів як протекціоністських заходів необхідна тісна співпраця в рамках багатосторонньої торгової системи [48].

Розглядаючи торговельну політику ЄС з точки зору інструментального підходу, необхідно виділити три її основні складові: участь у багатосторонніх торгових переговорах (на глобальному рівні), підписання двосторонніх регіональних торгових угод та активне використання інструментів торговельного захисту (рис. 3.1).

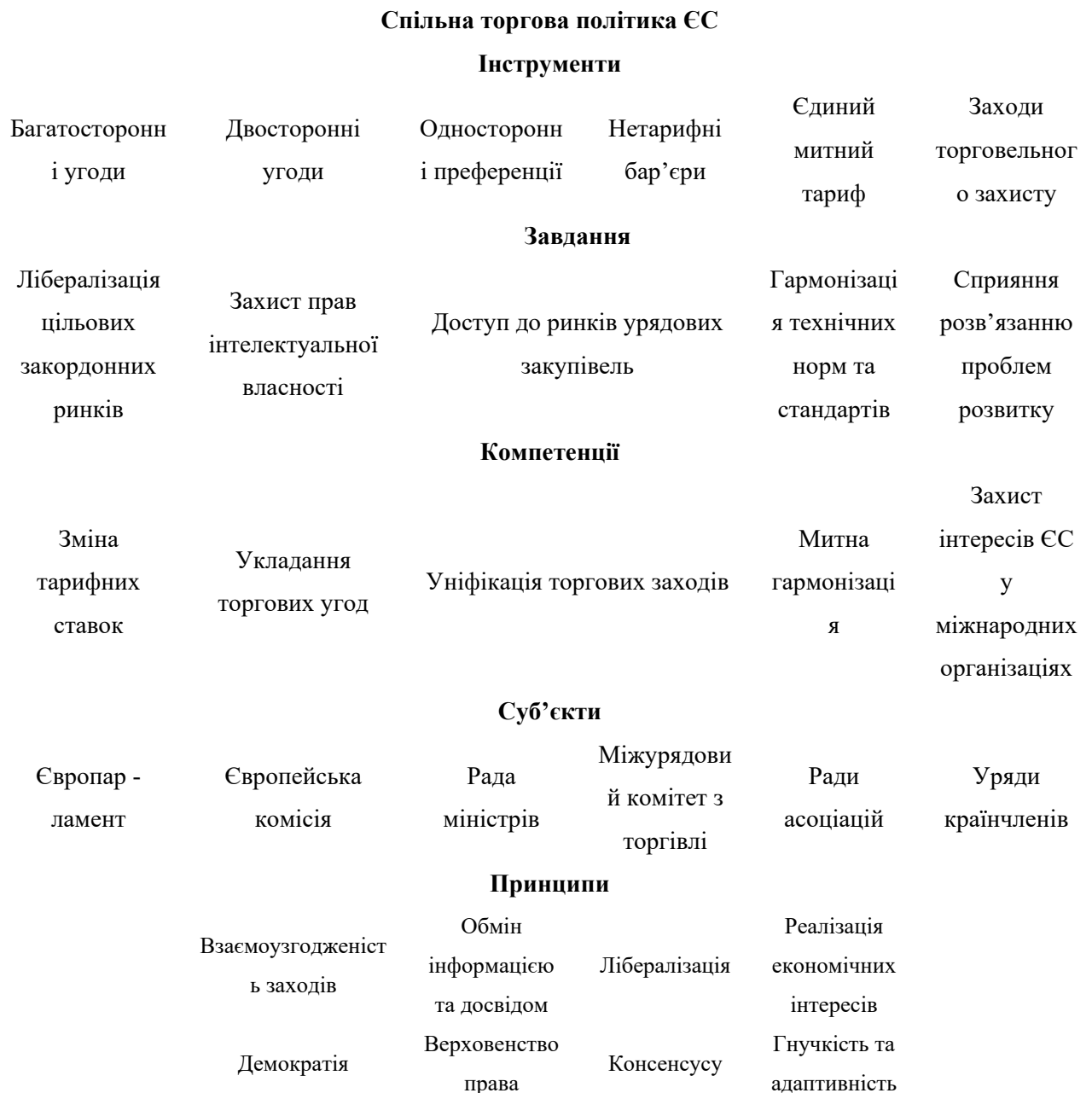

Рис. 3.2 – Компонентна структура спільної торгової політики ЄС

Як зазначалося раніше, здійснюючи свою торговельну політику, ЄС прагне до подальшої лібералізації міжнародної торговельної політики і для цього активно використовує двосторонні угоди, зокрема угоди про вільну торгівлю. Забезпечення успішної реалізації існуючих угод є пріоритетним завданням для Європейського Союзу, оскільки ЄС уклав понад 200 угод про вільну торгівлю, які охоплюють понад 35% світової торгівлі. Окрім основних обов'язків, двосторонні угоди можуть також включати співпрацю у сфері державних закупівель, прав інтелектуальної власності, прозорого регулювання, збалансованого та сталого розвитку, послуг та інвестицій. Разом ці заходи сприяють здешевленню та швидшій торгівлі, а також роблять її більш передбачуваною.

Особливим елементом торговельної політики ЄС є використання ним узагальненої системи торгових преференцій. Основи такої практики були закладені ще під час становлення ЄС в результаті активної співпраці багатьох європейських країн зі своїми колишніми колоніями. Загальна схема преференцій (GSP) ЄС, створена відповідно до рекомендацій ЮНКТАД у 1971 році, допомагає країнам, що розвиваються, спрощуючи умови експорту для таких країн.

В GSP існує три режими преференцій [47]:

- 1) загальна схема GSP - охоплює 6200 (66%) тарифних позицій, які поділяються на категорії «чутливі» (3785) та «нечутливі» (2415). Для «нечутливих» товарів застосовується нульова ставка ввізного мита, для «чутливих» ставка ввізного мита в середньому на 3,5% нижча, ніж ставка мита згідно з «Режимом найбільшого сприяння» СОР. Наразі 34 країни та території використовують цей режим;
- 2) спеціальний (спеціальний стимулюючий режим для сталого розвитку та належного управління – GSP+) – охоплює 6270 тарифних позицій. Основна відмінність від «загального» режиму

GSP полягає в тому, що нульова ставка ввізного мита також застосовується до окремих «чутливих» товарів, а також усунення раніше встановлених обмежень у вигляді виключень з режиму (для України ці є парами коліс), наразі є 13 бенефіціарів цих преференцій;

- 3) «все, крім зброї» (спеціальна угода для найменш розвинених країн — Everything But Arms (EBA)) — охоплює понад 7000 тарифних позицій, на які поширюється нульова ставка ввізного мита, за винятком зброї та товарів військового призначення. Цей режим поширюється на країни, віднесені ООН до найменш розвинутих країн, згаданими пільгами можуть скористатися 49 країн.

У цю систему внесено значні зміни. Нинішня схема зосереджена на односторонніх преференціях ЄС для країн, що розвиваються, найбільш нужденних у секторах, де вони потрібні. Кількість бенефіціарів таких преференцій було зменшено, що створило більше простору для експорту з найменш розвинених країн. Нова GSP ще більше сприяє сталому розвитку та ефективному управлінню, дозволяючи більшій кількості країн отримати право на GSP+, яка надає додаткові преференції для вразливих країн, які ратифікували та ефективно впровадили ключові міжнародні конвенції щодо навколишнього середовища, праці та прав людини. Нова GSP також підтримує схему «Все, крім зброї» (EBA), яка забезпечує безмитний доступ до всіх товарів з усіх найменш розвинених країн, за винятком зброї та боєприпасів. Загальна кількість країн, які отримують пільги, згідно з реформованим ФШМ, зменшилася зі 177 до 88 [47].

Розглядаючи домінанти європейської торговельної політики, слід зазначити, що Європейський Союз також є визначним суб'єктом формування глобальної торговельної політики. Так, в останні роки представники групи активно виступають за скасування використання експортних мит. Така активність частково пояснюється бажанням ЄС забезпечити ширший і

надійніший доступ до більш дешевої сировини з країн, що розвиваються. Представники ЄС наголошують на необхідності скасування будь-яких експортних бар'єрів або принаймні їх мінімізації. Противники такого підходу відзначають, що такі обмеження найчастіше використовують країни, що розвиваються, для побудови локальної переробної промисловості або для захисту навколишнього середовища [46]. Яскравим прикладом такої дискусії є лобювання в ЄС зняття заборони на експорт українського лісу-кругляка.

Невід'ємною частиною дипломатії сучасного світу є використання інструментів торговельної політики для здійснення мирного тиску чи демонстрації могутності держави. Європейський Союз не є винятком із цієї тенденції через можливість застосування економічних санкцій проти третіх країн. Проте на даний час використання цього інструменту економічної дипломатії ускладнене через використання країнами конвенційно-процесуальної моделі торговельної політики, яка являє собою систему ресурсно та організаційно забезпечених заходів щодо моніторингу, переговорів, імплементації, перегляду, захисту, та оновлення торговельних заходів, інститутів та практики зовнішньої торгівлі товарами та послугами, правами інтелектуальної власності з урахуванням постійно зростаючої кількості вимог та обмежень, що накладаються багатосторонніми торговельно-економічними угодами та угодами [45].

Європейський Союз – це повноцінний спільний ринок, що базується на наднаціональній системі регулювання торговельно-економічних процесів. Основною складовою цієї системи є єдина торговельна політика, яка являє собою унікальний досвід взаємодії між країнами, що вирізняється ступенем зрілості ринкових відносин, різноманітністю інструментів регулювання, специфікою їх застосування щодо окремих країн, зі значною гармонізацією законодавчих норм. Одночасно з поглибленням інтеграційних процесів відбувається розвиток наднаціональних інституцій і компетенцій у сфері зовнішньої торгівлі ЄС, що, з одного боку, консолідує потенціал конкурентоспроможності держав-членів, захищає європейський ринок від

недобросовісної конкуренції, а з іншого боку, призводить до певних протиріч через економічну та торговельну асиметрію всередині інтеграційного угруповання.

Основним питанням порядку денного глобальної торговельної системи є відповідь найбільших учасників міжнародної торгівлі на потенційну зміну торгової політики США. Більшість дослідників відзначає можливість трансформації існуючої системи регулювання міжнародних торговельних відносин, особливо в умовах реалізації регіональних угод про вільну торгівлю. На тлі загальносвітових побоювань щодо потенційного посилення протекціоністських тенденцій у світі, представники Євросоюзу наголошують на незмінності офіційного курсу зовнішньоторговельної політики ЄС – просування ідеї ліберальної торгівлі у світі, зокрема шляхом активного розвитку двосторонніх та багатосторонніх угод. Звичайно, можна говорити про певну хитрість подібних заяв, особливо враховуючи наміри ЄС розробити нові правила проведення антидемпінгових процедур як можливу відповідь на виклики з боку КНР, але факт продовження і активізація переговорів з країнами МЕРКОСУР, Японією, Філіппінами, Мексикою, Індонезією, Австралією, Новою Зеландією свідчить про слушне продовження цього курсу. Функціонуюча модель формування та реалізації торговельної політики в Європейському Союзі, незважаючи на наявність певних недоліків, зумовлених насамперед значною кількістю різних сторін інтеграційного угруповання, все ж демонструє світові прозорий і демократичний механізм врахування інтересів країн-учасниць і, звичайно, прагне відповідати основним вимогам сучасного світу – прозорості та високої адаптивності.

3.2 Особливості торговельної політики країн Європейського Союзу

Під категорією «торговельна політика» доцільно розуміти комплекс заходів, які вживаються органами управління певних інтегрованих політико-

економічних суб'єктів (у нашому випадку інституцій Європейського Союзу) для регулювання відносин між суб'єктами господарювання у сфері торгівлі.

У широкому розумінні під торговою політикою розуміють торгівлю як традиційними товарами (матеріальними), так і торгівлею послугами та факторами виробництва (праця, капітал, інтелектуальна власність тощо).

Концепція «єдиної торговельної політики ЄС» з'явилася в Договорі про заснування Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) 1957 року, також відомому як Римський договір. Єдина торговельна політика фактично є політикою Співтовариства у сфері регулювання зовнішньоторговельних відносин.

Мета спільної торгової політики Співтовариства проголошена в статті 131 Договору і полягає в прагненні сприяти гармонійному розвитку світової торгівлі, поступовому знятті обмежень у міжнародній торгівлі та зниженні митних бар'єрів [39, с. 28].

Торговельна політика країн світу (зокрема ЄС) спрямована на протекціонізм національних товаровиробників, посилення їх конкурентоспроможності на міжнародній арені та лібералізацію зовнішньоторговельних відносин загалом.

Стаття 131 Римського договору:

1. Спільна торговельна політика має ґрунтуватися на однакових принципах, зокрема щодо змін тарифних ставок, укладення тарифних і торговельних угод, досягнення однаковості в заходах лібералізації, експортної політики та захисту торгівлі, таких як ті, що слід використовувати у випадку демпінгу чи субсидій.

2. Комісія подає пропозиції Раді щодо впровадження спільної торгової політики.

3. У разі необхідності проведення переговорів і укладення угоди з однією чи кількома державами чи міжнародними організаціями Комісія подає рекомендації Раді, яка уповноважує Комісію розпочати необхідні переговори. Рада та Комісія відповідають за те, щоб угоди, які обговорюються,

узгоджувалися з внутрішньою політикою та правилами Співтовариства. Комісія веде ці переговори в консультаціях зі спеціальним комітетом, призначеним Радою для надання допомоги Комісії у виконанні цього завдання та в рамках таких директив, які Рада міністрів може надати їй. Комісія регулярно звітує спеціальному комітету про хід переговорів.

Після успішного завершення переговорів країни-партнери експортують та імпортують певні товари та послуги.

Сучасний етап розвитку міжнародних економічних відносин важко уявити без міжнародної економічної інтеграції. Остання, у свою чергу, являє собою формування стійких взаємозв'язків між національними економіками різних країн, які поступово призводять до економічного злиття, в тому числі за рахунок узгодженої міждержавної політики [36, с. 52].

На мікроекономічному рівні цей процес відбувається через взаємодію окремих фірм між сусідніми країнами, зокрема через створення філій.

На міждержавному рівні інтеграція відбувається на основі формування економічних об'єднань держав і координації національної політики.

За допомогою інтеграційного механізму і, насамперед, усунення бар'єрів у взаємній торгівлі та координації економічної політики національні економіки зміцнюють свої позиції у світовому масштабі, розширюючи сферу своєї діяльності та впливу.

Як відомо, вищими формами міждержавної економічної інтеграції є економічні та валютні союзи, які, крім описаних вище форм взаємодії, характеризуються також загальною валютно-фінансовою політикою. Найвідомішим прикладом світової практики успішної економічної інтеграції є Європейський Союз (ЄС). Сьогодні до нього входять 27 країн (після виходу Великої Британії з Союзу).

Торгова політика Європейського Союзу вирізняється різноманітністю регуляторних інструментів та специфікою їх застосування. Сьогодні проблема методів торговельної політики та її ролі в забезпеченні конкурентоспроможності країни не втрачає своєї актуальності.

Зазначимо, що поняття «торговельна політика» постійно розвивається. Одним із поширених його визначень є таке: торговельна політика – це система державних заходів, спрямованих на досягнення економікою країни певних переваг на світовому ринку та водночас захист внутрішнього ринку від зовнішньої конкуренції [21, с. 131].

Поняття «зовнішньоекономічна політика» вживається значно частіше, аніж торговельна політика, яка включає низку напрямків міжнародних економічних відносин, а саме: торгівлю товарами, торгівлю послугами, міжнародний рух капіталу, торгівлю об'єктами інтелектуальної власності, міжнар. трудова міграція, регіональне співробітництво та створення торгово-політичних груп, валютна політика та валютне регулювання [32, с. 56].

У контексті даного наукового дослідження буде використано термін «торговельна політика» з урахуванням окресленого предмета дослідження. Вперше поняття «єдина торговельна політика ЄС» з'явилося в Договорі про заснування Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) 1957 р. У розділі III – Торгова політика – у статтях 110 і 116 принципи визначено спільну торговельну політику країн-членів ЄС. Так, стаття 111 (сьогодні 132) визначає зобов'язання держав-учасниць співтовариства вдосконалювати системи просування експорту в інші країни за умови збереження конкуренції між підприємствами [32, с. 87].

Згідно зі Статистичним оглядом СОТ за 2021 рік, Європейський Союз є потужним експортером промислових товарів, вартість експорту яких у 2020 році становить 4,77 трлн доларів США (порівняно з попереднім періодом його вартість зросла на 9%) [33, с. 145].

Крім того, ЄС займає найвищі позиції у світовому експорті хімічних речовин (49%), США (10%) і Китай (7%) займають друге і третє місце відповідно. Так само Європейський Союз посідає високу позицію в рейтингу продажів автомобільної продукції – 50,6% від обсягу продажів [48].

На частку ЄС припадає 16,7% світового експорту товарів і послуг, у той час як на США припадає 14,5%, на Китай і Японію відповідно 13,4% і 4,9%.

Таким чином, Європейський Союз можна вважати як великим світовим експортером, так і головним торговим партнером для менш розвинених країн, надаючи їм послуги з безмитної торгівлі або пільгові експортні тарифи. Ці пільги в першу чергу спрямовані на підвищення економічного зростання таких країн.

Згідно з іншими статистичними дослідженнями, Європейський Союз сьогодні контролює 1/3 міжнародної торгівлі, з позитивною тенденцією до зростання цього показника, починаючи з 2017 року. Таким чином, частка НАФТА в 2020 році в загальному обсязі експорту товарної продукції в світі становила 13,5 %, що майже в 2,5 рази нижче частки Європейського Союзу [48].

Значні досягнення ЄС у міжнародній торгівлі значною мірою визначаються його макроекономічними показниками. За даними Міжнародного валютного фонду, у 2021 році населення Союзу становило 512,6 млн осіб, що становить 6,77% світового, обсяг валового продукту (за паритетом купівельної спроможності, ПКС) еквівалентний 21,701 трлн доларів (16,6% світу), а на душу населення – \$42 560, що майже в 4,23 рази перевищує середньосвітовий показник [5, с. 67-69].

Аналізуючи динаміку та структуру зовнішньоторговельних відносин Європейського Союзу, слід звернути увагу на традиційний поділ їх сукупних параметрів на торговельні контакти між країнами-учасницями всередині союзу (EU Intra-trade) та експортно-імпортні відносини з третіми сторонами за межами союзу. союз (додаткова торгівля ЄС). Співвідношення між ними можна охарактеризувати як 60:40 [6, с. 107].

Існує думка, що це співвідношення постійно змінюється внаслідок послідовного збільшення одного з компонентів. Під сприятливим впливом зовнішніх факторів (кон'юнктура світового ринку, застосування санкцій, протиріччя в торгівлі між провідними експортерами тощо) спостерігається збільшення торгівлі з третіми країнами, навпаки, частка торговельних контактів між учасниками асоціація збільшується. Так, у період зростання

невизначеності у міжнародній торгівлі (2016-2019 рр.) спостерігається зростання зв'язків з учасниками за межами Союзу, а вже у 2020 р. відзначається зростання частки угод за межами Союзу, тобто вступає в дію «ефект черепахи». Іншими словами, за умов несприятливої тенденції економічної кон'юнктури на зовнішніх ринках спостерігається своєрідний ефект «самоізоляції», тобто зміщення пріоритетів зовнішньоекономічної діяльності на зв'язки всередині Союзу, що відповідає поведінці черепахи в природних умовах існування [7, с. 83].

Економічна доцільність такої практики у сфері зовнішньої торгівлі дозволяє Європейському Союзу на сучасному етапі отримати додаткові переваги в реалізації своїх експортно-імпортних відносин.

Загальна торговельна політика Європейського Союзу розвивалася під значним впливом як внутрішніх (власна система регулювання), так і міжнародних факторів (насамперед багатосторонні переговори в рамках ГАТТ/СОТ).

ЄС пропонує країнам, що розвиваються, невзаємний доступ до ринку у формі знижених тарифів на їхні товари, коли вони потрапляють на європейський ринок. Тобто йдеться про застосування системи загальних преференцій, яка діє з 1971 року, а з 2014 року – регулюється Положенням №978/2012/ЄС. Відповідно до цього регламенту надання відповідних преференцій може бути призупинено Європейським Союзом у разі виникнення таких обставин, а саме: серйозне та систематичне порушення прав людини та трудових прав; експорт товарів, виготовлених ув'язненими; торгова практика, що суперечить чесним умовам торгівлі; порушення міжнародних договорів [2, с. 93].

Система преференцій (GSP) передбачає три режими [22, с. 94]:

- 1) стандартний пільговий режим (GSP);
- 2) режим додаткових тарифних преференцій для стимулювання сталого розвитку (GSP+);

- 3) безмитний і неквотований доступ на ринок ЄС для всіх товарів, крім зброї, що надходять із 49 найменш розвинених країн світу (Найменш розвинені країни).

ЄС використовує механізм вільної торгівлі, який набуває актуальності з точки зору забезпечення економічного зростання та створення робочих місць. За даними Європейської Комісії, збільшення відкритості економіки на 1% у поточному році призводить до зростання продуктивності праці на 0,6% у наступному році [8, с. 90].

Крім того, лібералізація торгівлі створює додаткові можливості для розвитку інноваційної діяльності, створює нові можливості для підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг.

Основним принципом торгової політики ЄС є усунення торгових бар'єрів, зокрема експортних податків. Щоб забезпечити надійний доступ до дешевої сировини, Європейський Союз прагне або заборонити експортні мита, або накласти значні обмеження на здатність країн, що розвиваються, збирати або підвищувати ці податки. Проте переважна більшість менш розвинутих країн запроваджує податки чи інші обмеження на експорт сировини з метою збільшення надходжень до державного бюджету, а також розвитку місцевої переробної промисловості чи захисту навколишнього середовища. Тому, з точки зору ЄС, ці заходи є «контрпродуктивними», і менш розвинені країни повинні впровадити всі заходи для максимізації власного експорту.

На відміну від більшості країн, ЄС прагне не лише до негативної інтеграції (як описано вище щодо усунення торговельних бар'єрів), але й до позитивної інтеграції, яка полягає у розробці загальних антимонопольних правил, а також правил, що регулюють питання державних закупівель, інвестицій та оборони. екологічні та трудові стандарти, які мають бути узгоджені на глобальному рівні – насамперед, у СОТ.

Ключовим пріоритетом для Європейського Союзу є укладення регіональних торгових угод з ключовими країнами-партнерами. Ефективність

і прозорість є основними якісними характеристиками сучасної торгової політики ЄС. Проте нові економічні реалії потребують її постійного оновлення, що насамперед стосується [9, с. 88]:

- глобальні ланцюжки створення вартості, цифрова та креативна економіка;
- підтримка мобільності спеціалістів, топ-менеджерів та постачальників послуг;
- розширення партнерських відносин з усіма зацікавленими країнами щодо реалізації торгових та інвестиційних відносин;
- створення належних умов для розвитку малого та середнього бізнесу.

Регіональні торговельні угоди (РТС) стали основним інструментом торговельної політики та є альтернативою багатосторонньому механізму регулювання міжнародної торгівлі. На користь цього твердження свідчить той факт, що обсяг торгівлі на умовах регіональних торгових угод перевищує обсяг торгівлі на умовах режиму найбільшого сприяння.

Класифікація сфер торговельно-економічного співробітництва, що регулюються регіональними торговельними угодами, формується виходячи з того, що вони регулюються статтями ГАТТ-94 та іншими угодами СОТ або наявності взаємних зобов'язань сторін РТУ у сферах, що виходять за межі багатосторонніх угод СОТ.

Усі сфери співробітництва, відображені в РТУ, які регулюють питання торгівлі (на відміну від більш загальних розділів про економічне співробітництво), можна умовно розділити на дві основні категорії: «СОТ плюс» («СОТ+») і «СОТ-екстра» [10, стор. 127-129].

Перша категорія («СОТ+») відповідає тим положенням РТУ, які мають аналоги в ГАТТ94 або інших угодах СОТ. Додавання знака «+» свідчить про те, що сторони регіональних угод на добровільній основі взяли на себе більш жорсткі зобов'язання порівняно з тими, які затверджені в рамках СОТ. Прикладами додаткових зобов'язань є угоди про більш глибоку лібералізацію

доступу до ринків товарів і послуг, а також більш глибокі та розширені зобов'язання у сфері санітарних та фітосанітарних заходів, технічних бар'єрів у торгівлі, державних закупівель тощо. Слід підкреслити, що До категорії «СОТ+» також входять експортні мита, які прямо не регулюються положеннями СОТ, але фактично є предметом розгляду в рамках організації. Крім того, зобов'язання щодо прив'язки експортного мита є в списках поступок ряду країн, які вирішили приєднатися до СОТ. Таким чином ЄС отримує реальну можливість прогнозувати доступ до джерел сировини на ринках країн-партнерів.

Друга категорія – «СОТ-екстра» – включає положення РТУ Європейського Союзу, які регулюють ті сфери торгових відносин партнерів, які не належать до сфери компетенції СОТ. Серед них: зобов'язання у сфері конкурентної політики, лібералізації руху капіталу, питань торгівлі та сталого розвитку, оптимізації законодавства щодо торговельної політики відповідно до норм Європейського Союзу (*acquis communautaire*).

Ще однією важливою особливістю регіональних торговельних угод є наявність положень про розширення взаємодії між митними службами та спрощення процедур митного оформлення вантажів, що є ефективним доповненням до ст. V, VIII і X ГАТТ-94, а також Угоди СОТ про митну вартість. Зазначимо, що ЄС став однією з рушійних сил у переговорах щодо укладення Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі. Таким чином, досвід, накопичений у рамках двосторонніх торгових угод, трансформується в багатосторонній формат СОТ [42, с. 139].

Ще однією характерною рисою регіональних торгових угод за участю Європейського Союзу є наявність положень про уніфікацію стандартів, технічних норм і визнання результатів сертифікації продукції, які часто є обов'язковими. Це сприяє реалізації більш глобальної мети торгово-політичної дипломатії – максимального усунення міждержавних розбіжностей у нормативно-правовій сфері.

Розглянувши особливості торговельної політики Європейського Союзу, яка на практиці демонструє ефективність інтеграційних процесів, що підтверджується статистичними даними щодо його товарообігу, варто відзначити такі особливості, які впливають на економічний розвиток країн-учасниць такої асоціації чи країн-партнерів. По-перше, він орієнтований на усунення торговельних бар'єрів, зокрема, експортних мит для забезпечення надійного доступу до дешевої сировини. По-друге, запровадження ЄС безмитної торгівлі або пільгових тарифів на експорт для менш розвинених країн. По-третє, в умовах несприятливого впливу для країн ЄС починає діяти «ефект черепахи», тобто зміщення пріоритетів зовнішньоекономічної діяльності на зв'язки всередині Союзу.

Отже, враховуючи наведені вище дані щодо тенденції збільшення частки ЄС у світовому експорті товарів і послуг та спираючись на принципи зовнішньоторговельної політики ЄС, можна підтвердити доцільність європейської інтеграційний курс, прийнятий урядом України.

ВИСНОВКИ

Міжнародна торгівля є ключовим фактором економічного зростання і може сприяти сталому розвитку країн, що розвиваються. Це може бути потужною силою для створення робочих місць, сприяння ефективному використанню ресурсів, стимулювання підприємництва та, зрештою, порятунку людей від бідності. Хоча торгівля може сприяти розвитку, багато країн, що розвиваються, стикаються з певними проблемами, які необхідно подолати, щоб торгівля сприяла розвитку. Це пояснюється тим, що вони мають обмежену здатність аналізувати взаємозв'язок між торгівлею, виробничим потенціалом і зайнятістю, оцінювати різні варіанти політики, формулювати та впроваджувати адекватні стратегії національної торговельної політики. Формулювання торгової політики є складним завданням у всіх країнах і створює особливо великі труднощі для офіційних осіб у країнах, що розвиваються. Те, що на перший погляд може здатися зовнішнім навчанням, тісно пов'язане з політикою розвитку в цілому та включає низку внутрішніх компромісів. Щоб розробити політику в цій сфері, інтереси споживачів і виробників повинні бути збалансовані, тоді як цілі найбільш ефективних і орієнтованих на експорт галузей повинні бути зважені з тими, які все ще борються за досягнення конкурентоспроможності. Вирішуючи, які види діяльності оподатковувати чи стимулювати, або які торговельні угоди вони готові вести переговори та які тарифні поступки вони готові зробити, політики завжди повинні були балансувати між фіскальними потребами казначейства та потенціалом для створення робочих місць. Проблеми ускладнюються, а коло питань, які виносяться на обговорення, постійно розширюється. Багато вимог, які висуваються до керівників торговельної

політики в цьому новому середовищі, сьогодні незначні, але колись з ними стикалися їхні попередники, які вважали їх технічно та політично складнішими.

На даний час необхідність інтеграції національних економік у світове господарство є загальносвітовою закономірністю і є як тенденцією світового розвитку, так і передумовою подальшої інтенсифікації процесів глобалізації. Це явище є об'єктивною закономірністю світового розвитку кінця ХХ – початку ХХІ ст. Одним із ключових чинників формування цілісної економічної системи у світі є інтернаціоналізація світового господарського життя, а саме зближення національних економік шляхом зміцнення виробничої кооперації та взаємозалежності міжнародної торгівлі, руху капіталу та робочої сили. між країнами. З огляду на це при розробці та реалізації зовнішньоекономічної політики країни необхідно враховувати переваги, які отримує національна економіка від участі в інтеграційних процесах, а також втрати, яких вона може зазнати.

Європейський Союз – це повноцінний спільний ринок, заснований на наднаціональній системі регулювання торговельно-економічних процесів. Базовою складовою цієї системи є єдина торговельна політика, яка являє собою унікальний досвід взаємодії країн, що характеризується ступенем зрілості ринкових відносин, різноманітністю нормативних інструментів, специфікою їх застосування до окремих країн зі значною гармонізацією законодавства. Одночасно з поглибленням інтеграційних процесів розвиваються наднаціональні інститути та компетенції у сфері зовнішньої торгівлі ЄС, що, з одного боку, закріплює конкурентоспроможність держав-членів, захищає європейський ринок від недобросовісної конкуренції, а з іншого, призводить до суперечностей всередині інтеграційної групи.

Розвиток інтеграційних процесів у світовій економіці, що спостерігається в останні десятиліття, став закономірним результатом збільшення обсягів міжнародної торгівлі та зростання інтенсивності міжнародного руху факторів виробництва, що вимагало створення більш

надійних виробничо-збутових відносин між країнами, а також усунення існуючих перешкод на шляху міжнародної торгівлі та переміщення факторів виробництва між країнами. Це виявилось можливим лише в рамках міждержавних інтеграційних об'єднань (політичних та економічних).

Сьогодні основними сферами співпраці між Україною та ЄС є енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення українського законодавства до законодавства ЄС, охорона навколишнього середовища, транспорт, транскордонне співробітництво, співпраця у галузі науки, техніки та космосу. Політичні вигоди від інтеграції України до ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог - інструментом побудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство в ЄС відкриє шлях колективним структурам спільної безпеки Європейського Союзу, забезпечить більш ефективну координацію з європейськими країнами в галузі контролю експорту та нерозповсюдження зброї масового знищення, активізує співпрацю у боротьбі з тероризмом, організована злочинність, контрабанда та нелегальна міграція. наркобізнес тощо.

На даному етапі Україна з різною інтенсивністю здійснює економічну та торговельну взаємодію з понад 150 країнами світу. Серед напрямів економічної інтеграції можна виділити азійський, американський, африканський, східноєвропейський та західноєвропейський вектори. Пріоритетним серед них для України є західноєвропейський вектор, представлений країнами Європейського Союзу. Отже, Україна досить успішно входить у світову економіку, маючи для цього всі необхідні можливості, але для прискорення цього процесу необхідно визначити основні проблеми економічної інтеграції та спрямувати максимум зусиль держави і суспільства на їх вирішення.

Європейський Союз – це повноцінний спільний ринок, що базується на наднаціональній системі регулювання торговельно-економічних процесів.

Основною складовою цієї системи є єдина торговельна політика, яка являє собою унікальний досвід взаємодії між країнами, що вирізняється ступенем зрілості ринкових відносин, різноманітністю інструментів регулювання, специфікою їх застосування щодо окремих країн, зі значною гармонізацією законодавчих норм. Одночасно з поглибленням інтеграційних процесів відбувається розвиток наднаціональних інституцій і компетенцій у сфері зовнішньої торгівлі ЄС, що, з одного боку, консолідує потенціал конкурентоспроможності держав-членів, захищає європейський ринок від недобросовісної конкуренції, а з іншого боку, призводить до певних протиріч через економічну та торговельну асиметрію всередині інтеграційного угруповання. Основним питанням порядку денного глобальної торговельної системи є відповідь найбільших учасників міжнародної торгівлі на потенційну зміну торгової політики США. Більшість дослідників відзначає можливість трансформації існуючої системи регулювання міжнародних торговельних відносин, особливо в умовах реалізації регіональних угод про вільну торгівлю. На тлі загальносвітових побоювань щодо потенційного посилення протекціоністських тенденцій у світі, представники Євросоюзу наголошують на незмінності офіційного курсу зовнішньоторговельної політики ЄС – просування ідеї ліберальної торгівлі у світі, зокрема шляхом активного розвитку двосторонніх та багатосторонніх угод. Звичайно, можна говорити про певну хитрість подібних заяв, особливо враховуючи наміри ЄС розробити нові правила проведення антидемпінгових процедур як можливу відповідь на виклики з боку КНР, але факт продовження і активізація переговорів з країнами МЕРКОСУР, Японією, Філіппінами, Мексикою, Індонезією, Австралією, Новою Зеландією свідчить про слушне продовження цього курсу. Функціонуюча модель формування та реалізації торговельної політики в Європейському Союзі, незважаючи на наявність певних недоліків, зумовлених насамперед значною кількістю різних сторін інтеграційного угруповання, все ж демонструє світові прозорий і демократичний механізм

врахування інтересів країн-учасниць і, звичайно, прагне відповідати основним вимогам сучасного світу – прозорості та високої адаптивності.

Розглянувши особливості торговельної політики Європейського Союзу, яка на практиці демонструє ефективність інтеграційних процесів, що підтверджується статистичними даними щодо його товарообігу, варто відзначити такі особливості, які впливають на економічний розвиток країн-учасниць такої асоціації чи країн-партнерів. По-перше, він орієнтований на усунення торговельних бар'єрів, зокрема, експортних мит для забезпечення надійного доступу до дешевої сировини. По-друге, запровадження ЄС безмитної торгівлі або пільгових тарифів на експорт для менш розвинених країн. По-третє, в умовах несприятливого впливу для країн ЄС починає діяти «ефект черепахи», тобто зміщення пріоритетів зовнішньоекономічної діяльності на зв'язки всередині Союзу. Отже, враховуючи наведені вище дані щодо тенденції збільшення частки ЄС у світовому експорті товарів і послуг та спираючись на принципи зовнішньоторговельної політики ЄС, можна підтвердити доцільність європейського інтеграційний курс, прийнятий урядом України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу: підручник; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса: Фенікс, 2017. 390 с.
2. Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2016. 255с.
3. Баймуратов М. О. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами : монографія. Суми : Університет. кн., 2018. 300 с.
4. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ: Логос, 2017. 428 с.
5. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції: монографія. НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування; за заг. ред.: Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк. Київ: Ред. журн. «Право України» ; Харків: Право, 2017. Вип. 15. 336 с.
6. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі. НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Оберіг, 2018. 76 с.
7. Європейський Союз: економіка, політика, право: енцикл. слов. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2018. 368 с.
8. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія. НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування; за заг. ред. І. В. Яковюка. Київ: Ред. журн. «Право України»: Право, 2017. Вип. 14. 208 с.

9. Ковальчук А. І. Торгівля України і Європейського Союзу. Ефективна економіка. 2019. 196с.
10. Костюк Б. А. Демократія — умова просування України до ЄС. Науково-популярний правничий журнал. 2021. 145с.
11. Консолідовані версії договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01) : хрестоматія упоряд. Б. В. Бабіна. Одеса: Фенікс, 2012. 294 с.
12. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учб. л-ри, 2017. 172 с.
13. Основи права Європейського Союзу : нормат. матеріали (із змінами, внесеними Лісабон. договором) за заг. ред. М. В. Буроменського. Херсон: ФІНН, 2018. 392 с.
14. Петров Р. А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу в правові системи третіх країн: монографія. Київ: Істина, 2017. 384 с.
15. Право Європейського Союзу : підручник за ред. В. І. Муравйова. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 704 с.
16. Решота О.А. Внутрішній ринок Європейського Союзу та міжнародна економічна інтеграція: навч. посіб. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. 156 с.
17. Решота В.В. Європейський союз: історичні, правові та інституційні основи : навч. посіб. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. 172 с.
18. Скрипнюк, О. О. Інституціональне і нормативне забезпечення адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. 2019. 144с.
19. Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу; ред. В. Бакіров, Н. Сазонов. Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2021. 591 с.
20. Тамм А., Стрельцов. В., Дзюндзюк В. Україна-ЄС: Розвиток відносин і основні напрями співробітництва: Модуль 5: навч.посіб. за заг. ред. М. Бойцуна, Я. Мудрого, О. Рудіка. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2019. 144с.

21. Теоретико-методологічне обґрунтування і методика вивчення потреби в навчанні державно-управлінських кадрів з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України: Монографія. Київ: Вид-во НАДУ, 2015. 84 с.
22. Тихомиров Ю.А. Вільні економічні зони: світовий досвід і українська специфіка. Київ: 2018. 196 с.
23. Годоров І.Я. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти: Монографія. Донецьк: ДонНУ, 2016. 268 с.
24. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 22 листопада 2010 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
25. Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 року № 615/98. Офіційний вісник України. 1998, № 24. Ст. 870.
26. Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки 2021: Монографія. За ред. О. С. Власюка. Київ: НІСД, 2021. 576 с.
27. Україна та європейська інтеграція: публічно-правові аспекти : монографія за заг. ред. В. Б. Авер'янова, С. Ф. Демченка ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: Преса України, 2017. 631 с.
28. Чугаев О. А. Валютна інтеграція в Європейському Союзі : навч. посіб.; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. Київ. ун-т, 2018. 191 с.
29. Чабаненко С. В. Україна на шляху інтеграції в ЄС: перспективи та перешкоди. Наук. вісн. Ун-ту «Україна» 2019. 255с.
30. Чому «Європа» має значення. Європеїзація законодавчого процесу та парламентських практик в Україні : аналіт. звіт Лаб. законодат. ініціатив. Київ, 2019. 74 с.
31. Федоришина О. О. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу. Ефективна економіка. 2018. 120с.

32. Шпакович О. М. Вплив актів міжнародних організацій на внутрішні правопорядки держав-членів: теорія і практика : монографія; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 415 с.
33. Шаров Ю. Нова парадигма управління в суспільному секторі. Актуальні пробл. держ. упр.: Зб. наук. пр. Дніпро: ДФ УАДУ, 2020. 195 с.
34. Шнирков О.І., Заблоцька Р.О. Міжнародні економічні відносини: конспект лекцій. 5-е вид. Дніпро, 2018. 286 с.
35. Шнирков О.І. Торговельна політика Європейського Союзу: Монографія. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2016. 144 с.
36. Як Україна виконує План дій з візової лібералізації. Результати громадського моніторингу переклад Л.Левандовська. Київ: Тов "Вістка", 2019. 93 с.
37. Яхонтова О. О. Торгівельна діяльність України та Європейського союзу. Харків: ТЕИС, 2020. 311с.
38. Яхно Б. О. Україна – Європейський Союз : збір. міжнар. договорів та ін. док. (1991–2020). Київ: Юстініан, 2020. 608 с.
39. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз : монографія; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків: Право, 2018. 760 с.
40. Tidd J., Bessant J., Pavitt K. Managing Innovation: integrating technological, market and organizational change (3rd Edition), 2015. 225с.
41. European Union. Trade. https://europa.eu/european-union/topics/trade_en
42. Trade for All - New EU Trade and Investment Strategy. URL: <https://ec.europa.eu/trade>
43. World Investment Report, URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/>
44. World Trade Report 2022. URL: <https://www.wto.org/english/res>
45. Sharova E.A. Aktualnyie aspektyi vneshneekonomicheskoy politiki ES. Actual aspects of EU foreign economic policy. Problemyi natsionalnoy strategii, 2021. 129–150.

46 . Torhivelna polityka: porivnialno-pravove doslidzhennia vidpovidnosti zakonodavstva Ukrainy *acquis communautaire* Yevropeiskoho Soiuzu. Trade policy: a comparative legal study of the compliance of Ukrainian legislation with the *acquis communautaire* of the European Union]: Derzhavnyi departament z pytan adaptatsii zakonodavstva, 2019. 126 c.

47. DG Trade Statistical Guide. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf

48. World Trade statistical review. URL: <https://www.wto.org/english>

49. Meunier S., Nicolaidis K. The European Union as a conflicted trade power. *International relations and the European Union*. New York: Oxford University Press, 2011. P. 275–298.

50. CurtisMark. *The New Resource Grab: How EU Trade Policy on Raw Materials is Undermining Development*. Aitec/Comhlámh. Oxford University Press, 2015. P. 275–298.

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv
Faculty of International Relations
Department of International Economic Relations

Head of the Department of
International Economic Relations

Prof. Dr. Ihor Hrabynskyi
_____, 2022

Danylo Marynchenko

**STRATEGY FOR THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE
COMMON TRADE POLICY OF THE EUROPEAN UNION**

Summary of Master's Thesis

Specialty 292 – International Economic Relation

Foreign Language Advisor
Assoc. Lecturer Victoria Chetaykina

Signature_____

Date_____

INTRODUCTION

Actuality of theme. The common trade policy is aimed at regulating the external relations of the EU. its purpose is to promote positive structural changes in the EU economy, social development and the realization of the EU's main goals. The formation of a common trade policy took place gradually, starting with the creation of a customs union by the EU member states. At this stage, there were certain fears about the self-isolation of the integration group. However, the customs union gave impetus to the rapid development of trade within the EU and helped make it the largest importer and exporter in the world.

The transformation of the customs union, the transition to the common market, and later to the economic and monetary union led to the improvement of the unified trade policy, which provided not only for the free movement of goods in the domestic market regardless of origin and without control in the domestic market, borders, but also the formation and development common trade policy towards third countries.

Trade policy can be defined as a set of negotiations, implementation, revision, protection and updating of trade legislation, institutions, practices of international exchange of goods, services, technologies, and people. Trade policy creates prerequisites for the promotion of trade and the implementation of trade relations.

The concept of a common EU trade policy appeared in the 1957 Treaty establishing the European Economic Community (EEC), also known as the Treaty of Rome. The single trade policy is actually the policy of the Community in the field of regulation of foreign trade.

The purpose of the common trade policy of the Community is enshrined in Article 131 of the Treaty and is aimed at promoting the harmonious development of world trade, the gradual abolition of restrictions on international trade and the reduction of customs barriers.

The trade policy of the world (including the EU) is aimed at protecting national producers, strengthening their competitiveness in the international arena, and liberalizing foreign trade relations in general.

The purpose of the research is to investigate and characterize the strategy of formation and implementation of the common trade policy of the European Union.

In accordance with the set goal, it is necessary to solve a number of **tasks**:

- characterize trade policy: essence and forms;
- to investigate the formation of trade and economic associations;
- consider the formation and development trends of the common trade policy of the EU;

- assess the economic consequences of the country's entry into trade and economic integration associations;
- to investigate the external factors and internal prerequisites of Ukraine's economic integration into the EU market;
- to analyze the strategic directions of Ukraine's integration into the world economy;
- to consider the prospects of modernization of the trade policy of the European Union;
- to investigate the peculiarities of the trade policy of the countries of the European Union.

The object of the study is the common trade policy.

The subject of the study is the development and functioning of the common trade policy and the strategy of its formation.

Research methods: the following research methods were used when writing the paper: theoretical generalization and formation of conclusions, analysis of the current state of the problem, visual representation of the theoretical and practical foundations of research, logical generalization, and others.

The theoretical and empirical basis of the research was the works of domestic and foreign scientists, scientific publications in periodicals, statistical materials, reference literature, and others.

The practical significance of the obtained work results lies in the study of the current state of the strategy for the formation and implementation of the common trade policy of the European Union and the highlighting of the directions of regulation of these processes, which will allow Ukraine to transition to development in the future.

The structure of the thesis. The work is determined by the purpose and tasks of the research, structurally it consists of an introduction, three sections, conclusions and a list of used sources. The total volume of the work is 25 pages of typewritten text.

MAIN PART

The introduction substantiates the relevance of the chosen topic, its connection with scientific programs, and defines the purpose and tasks of the research. The subject, object and boundaries of the research are defined and disclosed, the methods used in the work process are highlighted. The introduction reveals the practical significance of the obtained results, provides information on the structure and scope of the work.

In the first chapter "Theoretical foundations of the research strategy of the formation and implementation of the common trade policy of the European Union" general information about the formation and implementation of the common trade policy of the EU was disclosed.

In clause 1.1, the category "trade policy" should be understood as a set of measures taken by the management bodies of certain integrated political and economic entities (in our case – institutions of the European Union) to regulate relations between business entities in the field of trade.

In a broad sense, trade policy refers to trade in both traditional goods (materials) and trade in services and factors of production (labor, capital, intellectual property, etc.).

Regulation of international trade involves the purposeful influence of the state on trade relations with other countries.

In point 1.2 Formation of trade and economic associations, the problems of economic integration, development of mutually beneficial relations with the countries of the world, entry into international economic relations, finding one's place in solving vital problems of world development are characterized as extremely urgent problems that any country should take into account when developing and implementing its foreign economic policy. International economic integration is a process of economic interaction between countries, which leads to the convergence of economic mechanisms, which takes the form of interstate agreements and is regulated by interstate bodies. International economic integration is characterized by some essential features that collectively distinguish it from other forms of economic interaction between countries: interpenetration and interweaving of national production processes; wide development of international specialization and cooperation in production, science and technology based on the most progressive and deep forms of them; deep structural changes in the economy of the participating countries; the need for purposeful regulation of the integration process, development of a coordinated economic strategy and policy; the regionality of the spatial scales of integration, since the necessary prerequisites exist primarily between countries with close economic ties.

In point 1.3 Formation and development trends of the common trade policy of the EU, it was considered that for a long time the isolation of national markets and the variety of protective and stimulating measures used by them was the main reason for the low competitiveness of European firms. Differences in the rules for protecting the interests of European producers allowed competing firms to enter the markets of some countries through the markets of others, less protected from foreign competition, and the mismatch of incentives increased the number of small competitors in the market, which significantly strengthened the United States and Japanese competitive positions. In the conditions of fierce competition and a new level of protectionist protection, as well as in connection with the expansion of competition and the involvement of services and scientific and technical knowledge, the need to develop a unified approach to the protection of the European market has become more urgent. The principles and rules for the formation of the Unified Foreign Trade Policy, which were the basis of the Treaty of Rome, which were reflected in the Maastricht Treaty and the Amsterdam Pact, were revised and supplemented. The concept of "foreign trade policy" was expanded, agreed actions began to be extended to all spheres of foreign economic activity. Within the framework of the EU, a single commercial policy for third countries has been developed, which summarizes the experience of protecting the competitive advantages of the European market. The unification of the EU's trade policy contributed to the strengthening of control over the compliance of national legislation with the principles of the single market. Initially, the mechanism for bringing these rules into line with the provisions of the Treaty of Rome involved the unanimity of member states in the Council, which was empowered to adopt legislative acts. However, this decision-making mechanism often inhibited the process of taking action or did not work at all. As a result, after the adoption of the Single European Act, decisions were made by a majority vote of Council members. Trade policy at the supranational level of the EU is formed and implemented with the help of European legislation, that is, in accordance with the founding treaties of the EU, treaties amending them (revision treaties); treaties on the accession of new EU member states. Thus, regulation of relations with third countries and other subjects of international economic relations is carried out at the EU level. The competence of the common commercial policy extends to trade in goods, services and, in accordance with the Treaty of Nice, to trade aspects of intellectual property rights. Other issues that are partially within the competence of the common trade policy include: indirect taxation, the application of technical regulatory standards and measures, patent policy and compliance with obligations regarding intellectual property rights. If the direct regulation of foreign trade (for example, the establishment of customs rules and duties) belongs to the exclusive competence of

the EU bodies (their decisions are binding on all member states), in areas that have an indirect impact on foreign trade operations, the powers of the EU are quite limited. Therefore, contradictions and disputes often arise between EU members in these areas.

In the second chapter "Analysis and assessment of the strategy of formation and implementation of the common trade policy of the European Union" the main strategies of the formation and implementation of the common trade policy of the EU and Ukraine are characterized.

Clause 2.1 "Economic consequences of the country's entry into trade and economic integration associations" reveals that the deepening of economic integration ties between countries at various levels and in various forms, despite all the unevenness of this process, allows them to more fully use national resources to solve internal and global tasks. Economic integration is a consequence of the deepening of the international territorial division of labor, the process of convergence of national economies through the creation of a single economic space for the free movement of goods, services, capital, and labor across national borders. At the current stage, the need to integrate national economies into the world economy is a global pattern and is both a trend of world development and a prerequisite for the further intensification of globalization processes, since this phenomenon is an objective pattern of world development in the late 20th - early 21st centuries. The internationalization of the global economy is one of the characteristic factors of the formation of a coherent economic system in the world, namely the convergence of national economies through the strengthening of production cooperation and the interdependence of international trade, the movement of capital and labor between countries.

In point 2.2 "External factors and internal prerequisites for Ukraine's economic integration into the EU market", the areas of cooperation between Ukraine and the EU are disclosed: energy, trade and investments, justice and internal affairs, approximation of Ukrainian legislation to EU legislation, environmental protection, transport, cross-border cooperation, cooperation in the field of science, technology and space. The political benefits of Ukraine's integration into the EU are related to the creation of reliable mechanisms of political stability, democracy and security. Rapprochement with the EU is a guarantee, and the fulfillment of its requirements is a tool for building democratic institutions in Ukraine. In addition, EU membership will pave the way for the collective structures of common security of the European Union, ensure more effective coordination with European countries in the field of export control and non-proliferation of weapons of mass destruction, intensify cooperation in the fight

against terrorism, organized crime, smuggling and illegal migration. drug business, etc.

Point 2.3 "Strategic directions of Ukraine's integration into the world economy" describes the integration of Ukraine into the world economy, since the development of relations necessarily leads to integration processes, and the perception of Ukraine as a reliable external partner objectively requires its entry into world cooperation on the principles of equality and mutual benefit . The gradual development of civilization inevitably leads to integration processes between states. Globalization became the most universal manifestation of these processes. Currently, Ukraine is at the initial stage of internationalization of the national economy, that is, it exists outside the borders of international capital investment flows, takes a small part in the economic activity of other countries, and the development of international currency relations is insufficient. Therefore, the strategic orientations of national development should take into account the realities of the modern integration process, the impossibility of self-isolation from large-scale and dynamic internationalization. But for this, it is necessary to look at and analyze the current situation around the country, its position in the world, the prospects of foreign investment in the economy.

Chapter 3 "Problems and ways of improving the formation and implementation of the common trade policy of the European Union" discloses proposals for improving the formation and implementation of the common trade policy of the European Union.

Clause 3.1 reveals about the elements of the EU's trade policy, which is its use of the generalized system of trade preferences. The foundations of this practice were laid during the formation of the EU as a result of the active cooperation of many European countries with their former colonies. The EU's Generalized Scheme of Preferences (GSP), created in accordance with UNCTAD recommendations in 1971, helps developing countries by simplifying export conditions for such countries. There are three regimes of preferences in the GSP: 1) the general scheme of the GSP - covers 6,200 (66%) tariff items, which are divided into the categories of "sensitive" (3,785) and "non-sensitive" (2,415). For "non-sensitive" goods, a zero import duty rate is applied, for "sensitive" goods, the import duty rate is on average 3.5% lower than the duty rate under the "Most Favored Nation" WTO. Currently, 34 countries and territories use this mode; 2) special (special incentive regime for sustainable development and good management - GSP+) - covers 6270 tariff items. The main difference from the "general" GSP regime is that the zero rate of import duty is also applied to certain "sensitive" goods, as well as the removal of previously established restrictions in the form of exclusions from the regime (for Ukraine, these are pairs of wheels), currently there are 13 beneficiaries

these preferences; 3) "everything but arms" (a special agreement for the least developed countries - Everything But Arms (EBA)) - covers more than 7,000 tariff items, which are subject to a zero rate of import duty, except for weapons and military goods. This regime applies to countries classified by the UN as least developed countries, 49 countries can use the mentioned benefits. Significant changes have been made to this system. The current scheme focuses on unilateral EU preferences for developing countries most in need in sectors where they are needed. The number of beneficiaries of such preferences was reduced, which created more space for exports from least developed countries. The new GSP further promotes sustainable development and effective governance by allowing more countries to qualify for GSP+, which provides additional preferences for vulnerable countries that have ratified and effectively implemented key international conventions on the environment, labor and human rights. The new GSP also supports the Everything But Arms (EBA) scheme, which provides duty-free access to all goods from all least developed countries, except for arms and ammunition. The total number of countries that will receive benefits under the reformed FSM has decreased from 177 to 88.

Point 3.2 "Peculiarities of the trade policy of the European Union countries" describes the current stage of the development of international economic relations. It is difficult to imagine without international economic integration. The latter, in turn, represents the formation of stable relationships between the national economies of different countries, which gradually lead to economic fusion, including at the expense of agreed interstate policies. At the microeconomic level, this process occurs through the interaction of individual firms between neighboring countries, in particular through the creation of branches. At the interstate level, integration takes place on the basis of the formation of economic associations of states and coordination of national policy. With the help of the integration mechanism and, first of all, the elimination of barriers in mutual trade and the coordination of economic policy, national economies strengthen their positions on a global scale, expanding the sphere of their activity and influence. As you know, the highest forms of interstate economic integration are economic and currency unions, which, in addition to the forms of interaction described above, are also characterized by a common monetary and financial policy. The most famous example of the global practice of successful economic integration is the European Union (EU). Today, it includes 27 countries (after Great Britain left the Union). The trade policy of the European Union is distinguished by the variety of regulatory instruments and the specificity of their application. Today, the problem of trade policy methods and its role in ensuring the country's competitiveness does not lose its relevance. Note that the concept of "trade policy" is constantly evolving.

One of its common definitions is as follows: trade policy is a system of state measures aimed at achieving certain advantages for the country's economy in the world market and at the same time protecting the domestic market from foreign competition. The concept of "foreign economic policy" is used much more often than trade policy, which includes a number of directions of international economic relations, namely: trade in goods, trade in services, international movement of capital, trade in intellectual property objects, international labor migration, regional cooperation and creation of trade and political groups, currency policy and currency regulation. In the context of this scientific study, the term "trade policy" will be used, taking into account the outlined subject of the study. For the first time, the concept of "unified trade policy of the EU" appeared in the Treaty establishing the European Economic Community (EEC) of 1957. In Chapter III - Trade Policy - in Articles 110 and 116, the principles define the common trade policy of the EU member states. Thus, Article 111 (today 132) defines the obligation of the member states of the community to improve the systems of promotion of exports to other countries, provided that competition between enterprises is preserved. According to the WTO Statistical Review for 2021, the European Union is a powerful exporter of manufactured goods, the export value of which in 2020 is 4.77 trillion US dollars (compared to the previous period, its value increased by 9%). In addition, the EU occupies the highest position in the world export of chemicals (49%), the USA (10%) and China (7%) occupy the second and third places, respectively. Similarly, the European Union occupies a high position in the rating of sales of automotive products - 50.6% of the sales volume. The EU accounts for 16.7% of world exports of goods and services, while the US accounts for 14.5%, China and Japan respectively 13.4% and 4.9%. Thus, the European Union can be considered both a major global exporter and a major trading partner for less developed countries, providing them with duty-free trade services or preferential export tariffs. These benefits are primarily aimed at increasing the economic growth of such countries.

According to other statistical studies, the European Union today controls 1/3 of international trade, with a positive upward trend in this indicator starting from 2017. Thus, the share of NAFTA in 2020 in the total volume of exports of commodity products in the world was 13.5%, which is almost 2.5 times lower than the share of the European Union. The significant achievements of the EU in international trade are largely determined by its macroeconomic indicators. According to the International Monetary Fund, in 2021 the population of the Union was 512.6 million people, which is 6.77% of the world, the volume of gross product (according to purchasing power parity, PPP) is equivalent to 21.701 trillion dollars (16.6% of the world), and per capita - \$42,560, which is almost 4.23 times higher than the world average.

CONCLUSIONS

International trade is a key factor in economic growth and can contribute to the sustainable development of developing countries. It can be a powerful force in creating jobs, promoting efficient use of resources, stimulating entrepreneurship and ultimately lifting people out of poverty. Although trade can contribute to development, many developing countries face certain challenges that must be overcome in order for trade to contribute to development. This is explained by the fact that they have a limited ability to analyze the relationship between trade, production potential and employment, evaluate different policy options, formulate and implement adequate national trade policy strategies. The formulation of trade policy is a complex task in all countries and creates particularly great difficulties for officials in developing countries. What may appear at first glance to be external learning is closely related to development policy as a whole and involves a number of internal trade-offs. To develop policies in this area, the interests of consumers and producers must be balanced, while the goals of the most efficient and export-oriented industries must be weighed against those still struggling to achieve competitiveness. In deciding what activities to tax or incentivize, or what trade deals they are willing to negotiate and what tariff concessions they are willing to make, policymakers have always had to balance the fiscal needs of the Treasury against the potential for job creation. The problems are becoming more complicated, and the range of issues that are brought up for discussion is constantly expanding. Many of the demands placed on trade policy makers in this new environment are trivial today, but were once faced by their predecessors, who found them technically and politically more difficult.

Currently, the need for integration of national economies into the world economy is a universal pattern and is both a trend of world development and a prerequisite for the further intensification of globalization processes. This phenomenon is an objective pattern of world development in the late 20th and early 21st centuries. One of the key factors in the formation of a coherent economic system in the world is the internationalization of world economic life, namely the convergence of national economies by strengthening production cooperation and the interdependence of international trade, the movement of capital and labor between countries. With this in mind, when developing and implementing the country's foreign economic policy, it is necessary to take into account the benefits that the national economy receives from participation in integration processes, as well as the losses that it may suffer.

The European Union is a full-fledged common market based on a supranational system of regulation of trade and economic processes. The basic

component of this system is a unified trade policy, which represents a unique experience of interaction between countries, characterized by the degree of maturity of market relations, the variety of regulatory instruments, the specificity of their application to individual countries with significant harmonization of legislation. Simultaneously with the deepening of integration processes, supranational institutions and competences in the field of EU foreign trade are developing, which, on the one hand, strengthens the competitiveness of member states, protects the European market from unfair competition, and on the other hand, leads to contradictions within the integration group.

The development of integration processes in the world economy, observed in recent decades, became a natural result of the increase in the volume of international trade and the increase in the intensity of the international movement of factors of production, which required the creation of more reliable production and sales relations between countries, as well as the elimination of existing obstacles to international trade and movement of factors of production between countries. This turned out to be possible only within the framework of interstate integration associations (political and economic).

Today, the main areas of cooperation between Ukraine and the EU are energy, trade and investment, justice and internal affairs, approximation of Ukrainian legislation to EU legislation, environmental protection, transport, cross-border cooperation, cooperation in the field of science, technology and space. The political benefits of Ukraine's integration into the EU are related to the creation of reliable mechanisms of political stability, democracy and security. Rapprochement with the EU is a guarantee, and the fulfillment of its requirements is a tool for building democratic institutions in Ukraine. In addition, EU membership will pave the way for the collective structures of common security of the European Union, ensure more effective coordination with European countries in the field of export control and non-proliferation of weapons of mass destruction, intensify cooperation in the fight against terrorism, organized crime, smuggling and illegal migration. drug business, etc.